

**Timaş Basım Ticaret ve Sanayi
Anonim Şirketi**

TİMAŞ YAYINLARI: 149
ARAŞTIRMA ve İNCELEME: 7

Kapak:
Kenan Özcan

Dizgi:
Mustafa Arslan

Baskı:
Ziya Ofset
504 03 58

Cilt:
Sistem Mücellit
506 36 13

Baskı Tarihi:
Mart-1993

ISBN:
975-362-063-4

TİMAŞ YAYINLARI
P.K. 50 Sirkeci/İSTANBUL
Ticarethane Sk. 41/2
34410 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: 513 84 15 - 513 32 42
Fax: 512 40 00

Prof. Dr. İbrahim CANAN

NAMUS FİTNESİ MUT'A

**TİMAŞ YAYINLARI
İSTANBUL
1993**

Prof. Dr. İbrahim CÂNAN Araştırmacı-yazar. 1940, Küçük Karapınar köyü/Konya doğumlu. İlk öğrenimini memleketinde tamamladı. Konya Erkek Lisesi (1958) mezunu. Kayseri (1962-64) ve Akşehir'de (1966-67) orta dereceli okullarda öğretmenlik yaptıktan sonra, Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi'nde 1972'de başladığı öğretim üyeliği görevini aynı üniversiteye bağlı olarak kurulan İlahiyat Fakültesi'nde sürdürdü. Makalelerini fakülte dergileri yanı sıra Diyanet, Hakses, İslam, İslam Medeniyeti, Zafer, Sur, İcmal, Kadın ve Aile, Altınoluk, Okul gibi dergilerde yayımladı. Resulullah'a Göre Okul ve Ailede Çocuk Terbiyesi adlı eseriyle Türkiye Milli Kültür Vakfı Ödülü'nü aldı.

Eserleri:

- Tarihçi Açısından Din (Arnold Toynbee'den çeviri, 1978)
- Seminer ve Tez Rehberi (1979)
- Resulullah'a Göre Okul ve Ailede Çocuk Terbiyesi
- Atatürk Üniversitesi Lojmanları ve Taklitçiliğimizin Muhasebesi(1979)
- İslamda Çocuk Hakları (1980)
- İslamda Temel Eğitim Esasları (1980)
- Sulh Çizgisi (1980)
- Tebliğ, Terbiye ve Siyasi Taktik Açısından Hicret (1981)
- Hz. Peygamberin Sünnetinde Terbiye (1981)
- Yeni Usul-i Hadis (Zafer Ahmed el-Osmani'den çeviri, 1982)
- Kur'an ve Hadise Göre Fitne ve Anarşi (1981)
- Kur'an'da Çocuk (1984)
- Peygamberimizin Hadisleriyle Medeniyet Kültür ve Teknik (1984)
- Ahkâm-u's-Siğâr (Üstrüşeni'den çeviri, 1984)
- Peygamberimizin Okuma-Yazma Seferberliği ve Öğretim Siyaseti (1985)
- İslâm'da Zaman Tanzimi
- İslam'da Çevre Sağlığı
- Kütüb-i Sitte Muhtasarı Şerhi (14 cilt)

BU ÇALIŞMAYI NİÇİN YAPTIK?

1990-1991 Ders yılı esnasında talebelerimiz sıkça mut'a nikahı üzerine ciddi ciddi sorular sormaya başladılar. Meseleye bidayette fazla ehemmiyet vermiyorduk. "Üniversite gençliğini harici muzır çevreler her yıl bir kısım boş ve sahte meselelerle meşgul ediyorlar, bu sene de mut'a nikahı" deyip geçiyorduk. Ancak, bir grup kız talebemizin isteği üzerine, Ebu Davud'un Avnu'l-Mabud şerhinde fitne ile ilgili bir ibareyi çözerken, asıl mevzumuzla ilgisi olmayan

"...Bir kimse Allah ve Resulünü şahit kılarak nikah yaparsa bu nikah meşru bir nikah olmaz. Bunu yapan kimse de Nebi Aleyhissalatü Vesselam'ın gaybı bildiği itikadına saplandığı için küfre düşer."

(11. Cilt, 306. Sayfa) cümlesi geçmişti. Açıklama onları şaşırttı. (*) Böyle bir nikahın niye sahih olma-

(*) Meselenin vuzuhu için Fetâva-yı Kâdıhan görülebilir 1. 334.

dığını sordular. Nikahta aleniyet ve i'lan esas olduğu belirtilince, Erzurum'un meşhur yatırı Abdurrahman Gazi'yi bile şahid kılarak mut'a nikahı yapanların varlığından bahsettiler.

Işin ciddi olduğunu anladık. Meseleye biraz kulak verince, dindar fakat cahil kız ve erkek talebeler arasına ciddi bir fitnenin sinsice ve sistemli olarak sokulmaya çalışıldığını gördük. Bu işlerle kirlenip çocuk sahibi olanlar, ani evlenme kararı verenler, ailesi tarafından reddedilenler, talebelik hayatı birden sona erenler kulaklarımıza geldi.

Mesele şu idi: 12 Eylül 1980 hareketiyle memleketimizde komünizm büyük bir darbe yemiş, solcu teşkilatların faaliyetleri durdurulmuştu. 80'li yıllar dünya genelinde sosyalizmin de gözden ve modadan düşmesini getirince, gençlikte kendiliğinden dine doğru bir meyil başlamıştı. Her yıl üniversiteye yeni gelen talebelerin dindar sayısı bir öncekine nazaran daha çoktu.

Komünizm ve sosyalizm modasının gitmesinden hasıl olan boşluk dinle doldurulmaktaydı.

Gizli şer güçler, önüne geçilemeyecek olan bu tabii temayülü, iki surette önleme yolunu tutmuşlardı.

1) Gençleri eğlenceye teşvik ederek sefahata atmak. Nitekim o yıllarda, Erzurum'da birahane ve eğlence yerlerinin sayısı birden arttı.

2) Dindarları da bozuk bir dini anlayışa saptır-

mak. Bu maksatla en son sahnelenen tuzak, mut'a nikahının gündeme getirilmesi oldu. Böylece genç hem kendini dindar sayacak, hem de sefahete çekilmiş olacaktı: İslamın en ziyade hassas olduğu kadın-erkek münasebetlerine getirdiği sıkı disiplin, dini(!) bir kılıfla bozulacaktı. Yani dindar talebe, kız erkek münasebetlerinde gevşeyecek, flört hayatı yaşayacak, fakat bunu dindarlığa aykırı bulmayacaktı. Bu hal, talebelik dönemi hissiyat ve temayüllerine de uyduğu, nefis mücadelesini de gerektirmediği için gerçekten müşteri buldu, rağbet gördü. Öyle ya! Genç hem tabii meyli dindarlık hissini yaşayacak hem de çeşitli vasıtalarla mütemadiyen propaganda edilmiş olan çağdaşlığı, ahlaksızlığı yaşayacaktı.

Derken, dini ve dindarlığı kimseye bırakmadığı halde, kendisi gibi düşünmeyeni tekfirden (mü'minleri kafir olmakla itham etmekten) çekinmeyen gençler çoğalıverdi. Bunların bariz ve dikkat çeken yönlerinden biri kız-erkek münasebetlerinde sergiledikleri durumdu. Gerçek dindarları da zan altında bırakan bir gevşeme vardı: Dindarların kıyafetlerini taşıyan genç kız ve genç erkekler, kendilerine, flört yapıyorlar dedirtecek kadar samimiyet ve beraberlikler izhar ediyorlardı.

Nihayet, kulağımıza yukarıda temas ettiğimiz bir kısım menfi haberler ulaştı.

İşin ciddi olduğu ve zaman zaman kendi talebelerimizin mut'a nikahı hususunda serdettikleri sorula-

*ra ehemmiyet vermek gerektiği anlaşılmıştı. Mesele-
nin iç yüzü kaynaklara inilerek incelenmeli, gençleri-
mizin anlayacağı açıklıkta ortaya konmalıydı.*

*Şu halde bu çalışmanın gayesi, gençlerimize
mut'a nikahının mahiyetini sünni ve şii kaynaklara
inerek açıklamaktır. Mevzuun tam olarak açıklana-
bilmesi, kafalarda bazı istifhamlar kalmaması için
gerekli bulduğumuz yan meselere de kısaca temas et-
tik: "Nikah", "İslami Nikah", "Hazret-i Peygamberin
tebliğde tatbik ettiği tedric (Emir ve nehiylerin kade-
meli olarak gelmesi) prensibi" gibi. Bunlar okunduğu
zaman görülecektir ki, meselenin tam anlaşılabilmesi
için bir kısım temel bilgilere ihtiyaç vardır.*

*Cenab-ı Hak'tan bu çalışmayı rızasına vesile kıl-
masını, hüsnü niyet sahiplerini şariat-ı Garra'nın
hakikatlarına irşat etmesini dileriz.*

Prof. Dr. İbrahim CANAN - KASIM - 1991-ERZURUM

NİKAHIN HAYATIMIZDAKİ YERİ

Nikah, tıpkı dil, din, kıyafet ve mutfak (yani beslenme rejimi)^(*) gibi beşerin başta gelen kültürel unsurlarından biridir. Bu müessese insanlıkla başlar. Kıyafetsiz bir beşer düşünölmeyecęi gibi nikah müessesesi olmayan insanlık da düşünölemez.

Nikah, çok yönlü bir vak'adır. İnsanların birçok ihtiyaçlarını karşılar. Umumi bir nazarla bakılınca, gayeleri arasında önceliğın, *tenasüle* yani neslin devamına ait olduğu sanılır. Şüphesiz bu gaye küçüm senemez, zira insanlığın devamı nikah müessesesiyle gerçekleşmektedir. Ancak, ferdi plandan bakılınca, ünsiyet sağlamanın, ehemmiyetçe öne geçtiğı görölür. Zira insan, diğér mahluklara nazaran fitrat iti-

(*) Burada beşeri kültürün ana kaynakları olarak "kıyafet", "mutfak", "nikah", derken, bunları örfi manada değıl, içtimai müessese olarak anlamalıyız.

bariyle medenidir, yalnız yaşayamaz. Eski alimlerimiz insana "*medenîyyün bittab*" demişlerdir. Yani insanoglu cemaat halinde, cemiyet içerisinde yaşamak zorundadır. İnsan cemiyetini, hayvan sürüsünden ayıran hususiyet, organize olmasıdır. Burada iç içe daireler şeklinde teşkilatlanmış bir bütün, bir cemaat mevzubahistir. En içte en küçük birim olan aile yer alır. Kur'an-ı Kerim'de de insanların bir erkekle bir kadından yaratılıp, küçük ve büyük üniteler halinde teşkilatlandırıldığı, kavim ve kabilelere ayrıldığı belirtilmiştir (Hucurat: 13).

Askerler en küçük birim olan "manga"dan başlayarak bölük, tabur, alay, tuga, tümen, ordu ve ordular şeklinde teşkilatlandıkları gibi insanlık ordusu da irili ufaklı bir kısım ümmetlere (medeniyet gruplarına), kavimlere, işaretlere ayrılmıştır. İşte bu silsilenin ilk halkasını, nikah bağıyla bağlanan bir erkekle bir kadın etrafında halelenen bir cemaat teşkil eder.

Şu halde, cemiyetin bu temel taşına inilip tahlil edilince, bunun öncelikle yalnızlıktan kaçış ve *ünsiyet* arayış maksadıyla teşkil edildiği görülür. Neslin devamını sağlamak üzere çocuk elde etmek, ünsiyeti takip eden en mühim gayelerden bir diğeridir.

Nikah'ın bu temel ve asil gayeleri gözönüne alınca insanın bir kısım biyolojik ihtiyaçlarının tatmini daha tali bir planda kalır. Bu açıdan meselenin şehvi yönü, "nikah"ın gayesi değil, onunla ifa edilecek hizmetin peşin bir ücreti, onun getireceği yükümlü-

lükleri kabule bir teşvik vasıtası olmaktadır.

Bu noktada aldanan, vasıtayı gaye yaparak müessesenin kıymetini tenzil eder. Nitekim, beraberliğin biyolojik yönü sona ermiş olan yaşlılık ve sakatlık gibi hallerde de evlilik devam eder ve hatta yaşlılar arasında dayanışma daha da artar. Çünkü, her iki insan da ünsiyete, sohbete birbirlerinin tesellisine muhtaçtır.

Burada maksadımız evlilik müessesesinin sosyolojik tahlilini yapmak değildir. Ancak mevzumuzun anlaşılması bakımından şunu da belirtmemiz gereklidir: "Nikah", kültürel, beşeri bir müessese olması hasebiyle her bir kültürel sistemin, kendine has bir nikah tarzı ve bundan teşaub eden (dallanan budaklanan) bir değerler örgüsü olacağı tabiidir: Manevi değerler, merasimler, inançlar, akrabalıklar, haramlar, helaller, usuller, adablar v.b. Yani günlük hayatımızı ilgilendiren kültürel unsarların büyük bir bölümü, "*Nikah müessesesi*"yle ilgilidir.

İnsanların milli ve ferdi şahsiyetlerinde kültürel değerlerin yeri iyice bilinmektedir. İster ferdi planda isterse millet planında ele alalım, bizi diğerlerinden "Başka" kılan, "Şahsî" kılan, "Millî" kılan, "Müşterek ve benzer" kılan bu değerlerdir. Millî hususiyetimizi, milletimizin fertleri arasında ki benzer yönlerimizi, birlik ve beraberliğimizi sağlayan yegane amil, asırlar boyu değişmemesi gereken, hepimizde aynı olması gereken değerlerimizdir.

Öyleyse bizler müslümanlar olarak islamî hüviyetimizi koruyabilmek için beşerî-kültürel hayatımızın büyük bir kısmını şekillendiren nikah müessesesinde islamî değerleri korumak zorundayız. İslamî şahsiyetimizin temel yapısı buna bağlıdır. Nikah'ta, kıyafette, mutfakta (yiyilip içilecek şeylerde) islamî ölçülerden tâviz verilirse, geriye din olarak ne kalacak? Sadece itikat ve ibadetler! Halbuki islamiyet bir medeniyet dinidir. İnsanın medeni hayatta muhtaç olduğu, cemiyet hayatının devamını sağlayan her hususta kendine has ölçüler, değerler verir, kalıplar, şekiller, tarzlar, kanunlar koyar. Kişiyi hiçbir meselede yabana muhtaç etmez. Mü'min de bu islamî sünnetleri şahsında temsil ettiği nisbette, islamî, imanî kemale erer. Cenab-ı Hakk'ın kendisine vadettiği nusret ve üstünlüğe, Saadet-i dareyne liyakat kazanır.

İslam dini, Kur'an ve hadiste gelen değerlerin hepsiyle bir bütündür. Sadece itikat ve ibadetlerimiz değil, her çeşit beşeri-kültürel değerlerimiz bütün teferruatıyla bu iki kaynaktan teşkil edilmiştir. Müslümanlığımızın tamamîyet ve kemalini bunlara uymaktaki derecemiz tayin edecektir.

İbadet dışındaki Kur'anî emirlerdeki ihmal, gevşeklik ve umursamazlığımız, itikadımızı zedeleyen, imanımızı yaralayıp eksiltten bir durum değil midir, bu eksiklik ibadet hayatımıza da sirayet etmeyecek midir? Müslüman olduğu halde içki içen, haram yiyen veya kıyafette İslamî örtünmeye riayet etmeyen

veya nikah dışı yollardan tatmin arayan bir kimsenin iman ve ibadeti ona ne derece faydalı olur, onu nereye kadar götürür? Bu elbette münakaşaya değer bir husustur.

Şunu demek istiyoruz: Müslümanlığımız, tıpkı iman esaslarında olduğu gibi, nikah meselesinde de islami nikaha uymakla kemalini bulabilecektir.

Öyleyse islami nikah nedir?

Dininin ve imanının Allah nazarında makbul olmasını dileyen her müslüman nikah meselesinde Allah'ın koyduğu ölçünün ne olduğunu bilmek ve ona uymak zorundadır.

İSLAMÎ NİKAH

İslami nikah, bizzat Kur'an-ı Kerim'de ele alınmış ve esasları belirtilmiştir⁽¹⁾. Şu esasları sayabiliriz.

1- Kişi, bülûğ çağına erince geciktirilmeden evlendirilmelidir. (Nisa 6).

2- Mü'min kişi mü'min bir eşle evlenmelidir. Müşrik kişi (neseb, zenginlik, güzellik... gibi sebeblerle) hoşumuza gitse bile onunla evlilik yapılmamalıdır,

(1) Burada kaydedeceğimiz prensiplerin herbiri, kelimesi kelimesine âyet meali değil ise de, hadislerin de yardımıyla, alimler bu hükümleri netleştirmiştir.

çünkü mü'min kimse, (burnu kesik siyahi) köle bile olsa, hoşumuza giden müşrikden daha hayırlıdır. Çünkü onlar cehenneme çağırırlar. (Bakara 221).

3- Kadınlardan hoşla gidenle evlenilmelidir. (Nisa 25).

4- Kadınlarla ailelerinin izniyle evlenilmelidir. (Nisa 25).

5- Kadın namuslu, fuhuştan uzak ve gizli dostlar edinmeyenlerden olmalıdır. (Nisa 25).

6- Kadına mehri verilmelidir (Nisa 25).

7- Cemiyet, bekar olan (dul, yetim, köle) kimselerle ilgilenip, onları evlendirmelidir. Evlendirmede fakirlikten korkulmamalı, bekarlara yardım edilmelidir. (Nur 32, Nisa 6).

8- Nikah aleni olmalıdır. Bu prensip bilhassa yukarıda işaret edilen Nisa 25. ayette sarihdir. Ayrıca Hz. Peygamber (A.S.M.), nikahın aleni olmasını, bu maksadla ziyafet verilmesini ve hatta defle ilanât yapılmasını ısrarla, tekrarlar emretmiştir⁽²⁾.

9- İslamî nikahın müddeti müebbettir, daimidir. Yani kadınla erkek hayat boyu beraber olmak üzere nikahlanırlar. Belli bir müddetle sınırlı olan nikah meşru değildir. Kişi, içinden belli bir müddeti niyet etmiş olsa bile bu müebbed kabul edilir.

(2) Bakınız: Buhârî, Nikah 50; Nikah 72; Tirmizî, Nikah 6; İbnü Mâce, Nikah 20.

10- Nikah, kadın-erkek arasında veraset hakkı te'sis eder (Nisa 12).

İSLAMDA NİKAH'IN MÂNÂ VE CİDDİYETİ

Nikah yukarıda belirtildiği üzere çok yönlü bir müessese olduğu için dinimiz bu hususta müstesna bir hassasiyet göstermiştir. Bu, nikahın ifa ettiği hizmetin çok yönlü oluşundan ve onda tecelli eden mânânın zenginliğinden ileri gelir. Şöyle ki:

1- Meşru nikah, öncelikle kişiye, Allah'ın mülkünde tasarrufu helal kılmaktadır. Yani, kainatta hiçbir şey başıboş, kendiliğinden değildir. Her şey Allah'ın mülküdür. O'nun mülkünü O'nun istediği tarzda kullanmayan haram işlemiş olur. Öyleyse, erkek-kadın münasebetleri Allah'ın dilediği tarzda ve koyduğu şartlar çerçevesinde olmadığı taktirde, bu tasarrufla haram işlenmiş olur. Erkek-kadın münasebetlerinde helal olmayan tasarruflara dinimiz **Zina** demiştir^(*) ve bütün cinayetler arasında Zinaya en ağır cezayı takdir etmek suretiyle bu meselede Allah'ın mülkünü

(*) Fıkıh açısından "hadd cezası"nı gerektiren zinadan başka olarak, bu zinaya zemin hazırlayıcı davranışlar da hadiseler de "zina" olarak vasıflandırılmıştır. Nitekim bazı sahîh hadislerle göre "el" in, "dil" in, "göz" ün, "kulak" ın ayrı zinaları vardır. (Buharî, Isti'zân 12, Kader 9; Müslim, Kader 20).

deki haram tasarrufun dünyevî ve uhrevî neticelerinin azametine dikkat çekmiştir. Dolayısıyla Allah'a ve ahirete inanan bir kimsenin nikah mevzuunda çok hassas olması, zandan, şüpheli durumlardan kaçması gerekir.

Ayet-i kerimede, ilerde açıklanacağı üzere, zevce-ler ve sağ elin malik oldukları (cariyeler) dışındaki ferçlerin haram olduğu beyan edilmiştir. Ehl-i Sünnet buna uygun olarak ferçlerin helal olma yolunun iki olduğunu söylemişlerdir:

1-Mirasa dayanan nikah,

2- Milk-i yeminle nikah⁽³⁾ (Cariye).

Sözü mut'a nikahına getirecek olursak ileride belirtileceği üzere, bunun haram olduğu hususunda, ehl-i sünnet alimleri icma eder. Çünkü bunda miras yoktur. Şiiler, ferçlerin helal kılınmasına, muteber şer'i bir delile dayanmayan üçüncü bir yol eklemiştir: "Mirassız nikah"⁽⁴⁾ Bundan maksat mut'adır. "Bu, şiilerde var, onlar da bir mezhep, öyleyse biz de tatbik edebiliriz." muhakemesi son derece yanlış ve helakete atıcıdır. Ehl-i sünnet mezhepleri arasında ihtilaflı meselelerde, darlanma hallerinde herhangi birine uygun amele cevaz verilmiştir, ama icma edilen meselelerde bunların dışına çıkmaya, zaruret denen ve hayatî tehlike ile tarif edilen durumlar dışın-

(3) İbnü'l-Arabî, Ahkamu'l-Kur'an 5, 92.

(4) Küleynî, Fûru 5, 364; Kumî, Menlâ 3, 297; Tusî, Tehzîb 7, 240.

da cevaz verilmemiştir. Mut'a nikahının haram olduğu hususunda ihtilaf yok, bilakis icma var. Resulullah, mut'a'yı, Allah'ın mülkünde haram bir tasarruf yönüyle şöyle ifade buyurmuştur: **Kadınlara mut'a yapmak haramdır. Ben Allah'a düşmanlıkta, Allah'ın haramlarını helal addedenden ve katilinden başkasını öldüren den daha ileri birini tanımıyorum...**"(5)

2- Evlenme hadisesinin ictimai yönü vardır. Herşeyden önce kız ve erkek aileleri, akrabaları arasında **hısımlık** dediğimiz bir bağ bir yakınlık kurar. Ayrıca, anne-babalar için de bu, yıllar yılı emek çekerek yetiştirdikleri evlatlarının **mürüvvetini** görerek dünyada en büyük saadeti yaşama vesilesi olmaktadır. Bu sebeptendir ki, meseleye bizzat Rabbimiz Teala Hazretleri, Kur'anda yer vererek, yukarıda kaydettiğimiz üzere, kadınların **"ailelerinin izniyle"** nikahlanmalarını emretmiştir. Bir hadiste Hz. Peygamberimiz (A.S.M): **"Velsinin izni olmadan evlenen kadının nikahı batıldır..."** buyurmuştur.(6) Hadis, Muhalla'da: "Kadın, velisinin izni olmadan evlenemez. Şayet velisiz evlenirse nikâhı batıldır, nikâhı batıldır, nikâhı batıldır...." şeklinde kaydedilmiştir(7). Abdürrezzak'ın Musannaf'ında, velisinin izni olmadan evlenen kadınların nikahını Hz. Ömer'in reddet-

(5) El-Müttakî el-Hindî, Kenzu'l-Ummâl, 16. 328

(6) Abdürrezzak, Musannaf 6, 195.

(7) İbnu Hazm, Muhalla 11, 24; İbnu Mâce, Nikah 15.

tiğine dair birçok misal kaydedilmiştir⁽⁸⁾. Evlenmelerde, velinin gıyabına nikah yapma meselesine As-hab'ın en şiddetli karşı çıkanının Hz. Ali olduğu⁽⁹⁾, İbnu Abbas radiyallahu anhüma'nın, velisi olmadan nikah yapan kadınları **fahişe** olarak tavsif ettiği⁽¹⁰⁾ rivayetlerde gelmiştir.

Hız. Ömer de kadınların, velilerinin veya ailelerinin rey sahibi birisinin veyahut Sultan'ın izniyle evlenmesi gereğinde ısrar etmiştir⁽¹¹⁾. Resulullah'ın bazı hadislerinde **"Veli ve iki şahid olmadan nikahın sahih olmayacağı"** ifade edilmiştir⁽¹²⁾. Bir rivayette, İbnu Abbas'a göre, en az dört unsurla nikah gerçekleşir: "Talib, veli, iki şahid"⁽¹³⁾.

Veli'nin izni'ni tamamlayan bir unsur nikahın ilanıdır. Bu sebeple def çalmak, güfte söylemek meşru kılınmıştır⁽¹⁴⁾. Bazı rivayetlerde ilanatsız, gürültüsüz, sadece iki şahidle yapılan nikahın **"gizli nikah"** olarak tavsif edilip reddedildiğini görmekte-

(8) Abdürrezzak, a.g.e.; 6, 198-199.

(9) Dârahutnî, Sünen, 3, 229.

(10) Abdürrezzak 6, 197. İbnu Mâce'nin rivayetinde bu tavsif merfudur. (Hz. Peygamber'in sözü). Sünen Nikah, 15.

(11) Dârehutnî 3, 229

(12) Abdürrezzak, 6, 196.

(13) A.g.e., 6, 197. Dul kadın nikah işlerinde bâkire gibi değildir. Veli'nin izni fikhîen bâkireler hakkındadır.

(14) Buharî, Nikah 50; Nisâî, Nikah 72; Tirmizî, Nikah 6; İbnu Mâce, Nikah 20.

yiz⁽¹⁵⁾. İmam Malik bu durumda şahidlerin de nikah yaptırانların da cezalandırılmasına hükmeder⁽¹⁶⁾. Resulullah'tan kaydedilen bir rivayette de: **"Gizli nikah caiz değildir, nikahta ya def işitilmeli ya da (ziyafetin) dumanı görülmelidir"** buyurmuşlardır. Bu hadisi kaydeden İmam Malik, peşine, Ömer İbnu Abdülaziz'in Eyub İbnu Şurahbil'e şu tamimi gönderdiğini ilave eder: **"Yanındakilere emret; Nikah sırasında def çalsınlar. Zira def, nikahla zinanın arasını ayırdeder"**⁽¹⁷⁾. Resulullah'ın bir hadisi de şöyle:

"Kadın kadını evlendiremez; kadın, kendi kendine evlenemez. Kendi kendine evlenen kadının fahişedir"⁽¹⁸⁾. Ebu Hureyre, zaniye'nin; yani zina yapan kadının; **"Kendi kendine nikah yapan kadın"** diye tarif edildiğini belirtir⁽¹⁹⁾. İmam Malik nikahın ilan meselesine o kadar ehemmiyet vermiştir ki, ilan olunca şahid bulunmasa da nikahın sahih olacağını söylemiştir⁽²⁰⁾.

Tam bir gizlilik ve sadece kadınla erkeğin anlaşması şeklinde cereyan eden **mut'a nikahı** değerlendirilecek olursa bu ulvi gayelerin sükut ettiği görü-

(15) İmam Malik, el-Müdevvene 2, 194.

(16) A.g.e., aynı sayfa

(17) A.g.e., aynı sayfa

(18) Dârekutni, Sünen 3, 228; İbnu Mâce, Nikah 15.

(19) Dârekutni, Sünen, 3, 228.

(20) Fetevâ'yı Kâdihân, 1, 331.

lür. İleriki açıklamalarda görüleceği üzere, bizzat şii-ler, bu nikahın hem kıza, hem kızın ailesine getireceği zül ve arı kabul etmişlerdir. Yıllarca emek çekip evlat büyüten bir anne-babanın, haberleri olmadan kızlarının mut'a nikahı ile kirlendiğini işitmeleri onların kahrolmaları ve yıkılmaları için yeterlidir.

Sağduyu sahibi herkes, nezih şeriatımızın böylesi bir kirliliği meşru addetmeyeceği hususunda tereddüt etmez.

Burada bazı okuyucularımız, Hanefi mezhebinde nikahın sahih olması için velinin izni şart değil, burada ise o husus öne çıkarılmış diyebilir. Biz burada mezhep mukayesesini yapmıyoruz. Dinimizde nikah meselesinin nasıl ele alındığını gösteriyoruz. Dinimiz meseleleri bütün buudlarıyla ele almıştır. Hak mezheplerden herbiri bu buudlardan birini nazari planda öne almıştır. Nitekim nikahta Hanefiler **iki şahid** yönünü, Şafiiler **ailenin rızasını**, Malikiler **ilanı** ön plana almışlardır. Söylediğimiz gibi bu öne alış sadece nazariyattır. Tatbikatta ise üçü de birleştirilir. Memleketimizde evlenme, önce ailelerinin, görücülerin mutabakatı ile başlar, iki şahid huzurunda imam nikah kıyar, düğün ve ziyafetle de ilan edilmiş olur. Diğer mezheplerde de tatbikat böyle. Şu halde Kur'an ve sünnetin ruhuna uygun olarak cemiyetimizde müesseseseleşen bu evlenme tarzı yıkılarak, bunun yerine sadece gençlerin anlaşmasını esas alan yeni telakkiler yerleştirilmeye çalışılmaktadır. Bu ye-

nilik, dindar gençlerimize, dini bir kılıfla yutturulmaya çalışılmaktadır. Tecrübesiz ve cahil gençlerin bu deneyişleri birçok durumda başarılı olmuyor ve mesela talebelik sırasında yapılan evlenmeler, birçok durumda ayrılmalarla sona eriyor. Bu durumda bilhassa kız fevkalade mağdur duruma düşüyor, aileleri tarafından reddedilme durumlarıyla karşılaşılıyor. Bu işe dini kılıfla girdiği için, sonraki mağduriyetini din-den bilmek gibi vartalara düşüyor. Şu halde, biz burada, şu veya bu mezhebe ait fıkhi bir hüküm, bir kaziye olarak değil, diyanete, ahlaka ve Kur'an ve sünnetin ruhuna uygun bir espi, bir prensip olarak ailenin muvafakatı meselesini, yine rivayetlere dayanarak nazarlara arz etmek istedik. Bütün mezheplerde müesseseseleşen tatkikat da zaten böyledir. Bunun dışına çıkılması müesseseseyi yıpratacaktır. Bilhassa kızlarımızı mağdur edecektir.

3- Evliliğin öncelikli gayelerinden biri tenasüldür. Yani insan neslinin devamı. Hatta eski büyüklerimiz, evlenenler için yapılan düğün şenliğinin bu evlilikten hasıl olacak yeni nesli istikbal etmeye raci (yönelik) olduğunu söylemişlerdir. Bu mülahaza ve evliliğin böylesi bir yoruma tabi tutulması Resul-i Ekrem (A.S.M) efendimizin: **"Evlenin çoğalın ben sizin çokluğunuzla, diğer ümmetlere karşı iftihar edeceğim", "Vedud ve velud (çok doğuran) kadınla evlenin, kısır kadınlarla evlenmeyin!"** gibi hadislerine ne kadar muvafık düşmektedir.

Mut'a nikahında tenasül de gaye değildir. Bu, nikah müessesesini, her çeşit içtimâî, beşerî yönlerinden tecrit ederek, sırf şehvî duyguların tatminine indirgemektir.

Bu işten en çok zarar gören de kadındır. Kadın, para mukabili, erkeğin şehvetine bir alet durumuna düşmektedir. Mukabilinde ne zevce olma, ne anne olma, ne de varis olma şansına sahip değildir. Hiçbir himaye ve ünsiyet hakkı da elde edememektedir.

Kadınları ve acizleri himaye edici esaslar getiren islâmın, merhamet ve himayeye pek muhtaç olan kadınlar taifesinin aleyhine işleyecek ve suistimale çok açık bir müesseseyi meşru addetmesi mümkün değildir. Esasen meşru nikahın getirdiği aleniyet şartı, aleniyeti garantileyecek asgari iki şahid ve defli (ilanatlı), yemekli düğün; velinin izni, mehir gibi esaslar, nikahta öncelikle kadının haklarını korumaya dönüktür. Bunlar hakkıyla yerine getirildiği takdirde kadını mağdur edecek suistimaller mevzubahis olmaz.

Ya mut'a nikahı? Allah ve Resulünü veya melekleri ve hatta yatırırları şahid kılarak icra edilen mut'a nikahı? Bu zavallı kızların, cahilliğin sevkiyle, din-darlığın gereği imişçesine aldatılarak kirletilmesinden başka birşey değildir.

Şimdi sıra mut'a nikahının mahiyetini açıklamaya geldi:

MUT'A NİKAHI

"Nikah kaza-i şehvet için değil, ancak nikahla ulaşılabilen başka gaye ve maksatlar için meşru kılınmıştır.

Mut'a ile şehvet giderilir. O maksadlar olmaz.

Öyle ise o meşru değildir. (Kasani)"

Fıkıh Açısından

Mut'a kelime olarak dilimizde halen kullanılan **temettü** kelimesiyle aynı kökten gelir. **Temettü** faildenmek, kâr elde etmek demektir. **Mut'a nikahı**, mâlum veya (Zeyd'in gelmesine kadar diye belirlenen) meçhul⁵ bir müddet için yapılan nikahtır. Tek

maksad temettü, yani istifade olduğu için Mut'a denilmiştir⁽²¹⁾. Mut'a nikahı önceden belirlenen müddetin dolmasıyla sona erer ve talak (boşanma) olmandan ayrılık vukua gelir⁽²²⁾. Veraset, nafaka, iddet gibi normal nikahla hasıl olan durumlar bunda yoktur⁽²³⁾. Burada sadece, belirlenen müddet içinde kadının nefsinden yapılacak istifadeye mukabil ödenecek para mevcuttur.

Şu halde mut'a nikahının en bariz vasfı muayyen bir müddetle sınırlandırılmasıdır. Halbuki normal, meşru nikahta zaman tahdidi yoktur.

Buhari Şarihi Bedrûddin-el Aynî'nin belirttiğine göre, müddeti insan ömrünü aşacak kadar -mesela 200 yıl diyerek- uzun tutmak suretiyle, nikahın talaksız sonra ermesi, karı-koca arasında mirasın olmaması gibi korkulan mahzurlu hususların bulunmayacağı tarzda bir mut'a caiz olur mu diye düşünülmüş ise de Cumhur bunu da caiz görmemiştir⁽²⁴⁾.

Netice olarak şunu söyleyeceğiz: Mut'a nikahı'nı, bazı şii'ler hariç, islam uleması elbirlik reddetmiş, haram olduğuna icma etmiştir⁽²⁵⁾.

(21) Zürkânî, Şerhu Muvatta, Mısır, 1962, 4. 45.

(22) İbnu Hacer, Fethu'l-Bârî, Mısır 1959, 11, 70.

(23) Aynî, Umde 17, 246.

(24) Aynî, a.g.e., 17, 246.

(25) Kâsânî, Bedâi' 2, 272-273; Şerbînî, el-Muğnî 3, 142.

Sünnetteki Durum

Mut'a nikahının fıkıhtaki hükmünü kısaca belirttikten sonra Sünnetteki Duruma gelelim.

Hz. Peygamber'de Muhataba ve

Şartlara Göre Farklılık ve Tedric Metodu:

İslam, tebliğe başlandığında Arap cemiyeti yazılma olduğu gibi kaydedecek boş bir levha durumunda değildir; bir kısım inançlar, ibadetler, örfler, âdetler, köklü alışkanlıklar mevcuttur. İslamî mesaj, çoğu batıl olan eskilerin yerini alacaktır. Ama insanın kültür dağarcığı kara tahta değil ki, bir hamlede silinip, yerine yenileri yazılsın. Kaldı ki, yaratılışı gereği mükerrem olan insanoglu, bilerek batıla, kötüye müşteri olmaz. Batılları da "iyi", "doğru" bilerek binemser. Bu sebeple inançlarında, alışkanlıklarında mutaassıptır. Onları terketmesi için, yanlışlığına ikna edilmesi, eski alışkanlığının kırılması lazımdır. Bu iş, ferd planında zor olduğu gibi cemiyet planında çok daha zordur. Şu halde inançları, âdetleri, alışkanlıkları ve her çeşit değerleriyle bir cemiyeti toptan değiştirmekten daha zor bir şeyin olmadığı söylenebilir. Günümüzde insan fitratının tâbi olduğu kanunlar, gelişen beşeri ilimler sayesinde çok iyi bilindiği, kitap, dergi, gazete, radyo, televizyon gibi telkin vasıtaları son derece gelişip zenginleştiği ve mesela komünist âlem, bunları âzamî ölçüde, istediği gibi kullandığı halde netice

alamamış, homosovieticus dedikleri hakiki mânâda komunist yetiştirilememiş, cemiyet değil, fertler bile değiştirilememiştir. İşte bu zor işi, yani herşeyiyle islam dışı olan bir cemiyetin cahiliye kültürünü silip, yerine islamı ikame etme işini Hz. Peygamber (A.S.M.) başarmıştır. Bunda Hz. Peygamber (A.S.M.), Cenab-ı Hakk'ın irşadıyla, tedric prensibini düstur edinmiştir. Tedric, muhatabın ahvalini esas almak, onları yavaş yavaş, alıştıra alıştıra asıl hedefine, kamil durumundaki islâma götürmektir.

Tedricte ilk söylenenle en son söylenen arasında bir kısım merhaleler vardır. Tıpkı merdiven gibi, merdiven bizi hemen hedefe ulaştırmaz, basamak basamak çıkarır.

İslam hemen hemen her meselede tedrice yer vermiştir. Söz gelimi önce iman esaslarını tebliğ etmiştir. Sonra ahkâma geçmiştir. Onüç yıllık mekke dönemi esas itibariyle iman esaslarını açıklar. İmanî meselelerde de bir sıralama bir tedric vardır. Nitekim ilk nâzil olan sûreler Allah'tan Cennet ve Cehennem'den bahseder, uhrevi mesuliyetlere dikkat çeker. Hatta tevhid inancını ilgilendirdiği halde ilk vahiylerde putlar meselesine temas edilmemiş, bu sayede bütün Mekke'liler, Hz. Peygamberi (A.S.M.) dinlemiş, bir kısmı da müslüman olmuştur. Putların batıl olduğu, put inancı üzere ölen atalarının akibetlerinin kötü olduğu açıklandığı andan itibaren Mekke'li müşrikler birden tavır değiştirmiş, istihzada kalan mu-

halefet tavırları işkenceye dönüvermiştir⁽²⁶⁾.

Amele, tatbikata giren -başka bir ifadeyle ibadet, muamele, haram, helal gibi- bahislerde tedric meselesi daha belirgin daha şümullüdür. Hadis, Tefsir, Siyer (Hz. Peygamber'in (A.S.M.) hayatı) sahalarına giren kaynak kitaplarımız, bunun örnekleriyle doludur. Namaz, oruç, zekat gibi herbir farzın hususi bir tarihi mevcuttur⁽²⁷⁾. Harama giren yasaklamalar da belli bir tarihe sahiptir. Sözelimi içki ile ilgili vahiyler Mekke'de başlamış, yavaş yavaş, alıştırma alıştırma, Resulullah'ın hayatının sonlarına doğru bugünkü son şekil beyan edilmiştir. Resulullah'a vahyedilen ilk surelerin hep imanî meselelere, ölümden sonra dirilmeye, Cennet ve Cehennem'e yer verdiğini, haramlardan yasaklama gibi, alışkanlıklarla ilgili ayetlerin sonradan nazil olduğunu belirten Hz. Ayşe (R.A.) bu tedricteki sebebi şöyle açıklar: **"...Eğer ilk defa" içki içmeyin!" emri inseydi "Biz içkiyi asla bırakamayız!" derlerdi. Eğer "Zina etmeyin!" emri inseydi "Asla zinayı bırakamayız!" derlerdi"**⁽²⁸⁾.

İslamın tebliğinde, tedricin hemen her meselede umumi bir prensip olduğunu göstermek için **"Besmele"**den örnek vereceğiz. Ibnu Sa'd'ın rivayeti şöyle:

(26) Ibnu Sâd 1, 199.

(27) İbadetlerle ilgili tarihi gelişmeyi ve değişik safhaları Tâhiru'l-Mevlevî merhum Müslümanlıkta İbadet Tarihi adlı eserinde göstermiştir. (İstanbul 1963, 2. baskı).

(28) Buhârî, Fezaiu'l-Kur'an 6.

"Resulullah (A.S.M.), bidayette, tıpkı kureyşliler gibi, besmele makamında *Bismikallahümme* formülünü yazıyordu.

Bu tatbikat;

"Nûh dedi ki: Gemiye binin, onun yüzüp gitmesi de durması da Allah'ın adıyladır" ayeti (Hud: 41) gelinceye kadar devam etti. Bu ayetten sonra *Bismillah* diye yazmaya başladı.

Bu tatbikat;

"De ki: O'na ister Allah diye, ister Rahman diye dua edin, hangisiyle dua ederseniz en güzel isimler O'nundur" (İsra 110) ayeti nazil oluncaya kadar devam etti. Bundan sonra *Bismillahirrahman* diye yazmaya başladı.

Bu tatbikat;

"Mektup Süleymandandır. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla (başlamakta) dır" ayeti (Neml: 30) nazil oluncaya kadar devam etti. Bu ayetten sonra *Bismillahirrahmanirrahim* diye yazmaya başladı"⁽²⁹⁾.

Hülasa "besmele"si üç safhalı bir tedricle son şeklini alan islam gerek önceki alışkanlıkların tadilinde (değiştirilmesinde) ve gerekse yeni teşriatta (kanun koymalarda) daima bir tedrici, azdan çoğa, kolaydan zora müşahhasan (pek açık ve anlaşılması kolay

(29) Ibnu Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübra, Beyrut, 1960, 1, 263.

olandan) mücerrede (yani anlaşılması zora, akliye) doğru bir seyir takip etmiştir.

Şu halde sadece mut'a nikahı meselesi değil, pek çok meselede karşımıza çıkacak şaşırtıcı, yanıltıcı problemlerin çözümünde bu tedric problemlerinin bilinmesi gerekir. Bu sebeptendir ki âyetlerde ve hadislerde nesh meselesi vardır. Yani önceki şartlara göre gelen bir âyet (veya hadis) hükmünü kaldırmıştır. Hükmü kalkan âyet ve hadise **mensuh**, yeni hüküm koyan âyet ve hadisede **nasih** denir. Öyle ise nasih bir âyet veya hadis varken, mensuh olanla amel etmek, onu esas almak hatalı olur. Tıpkı bir tarihte **gidiş** olarak kullanılan yol, trafik yetkililerince sonradan **geliş** olarak değiştirildiği halde falanca tarihte gidiş'ti diye o yolu gidiş olarak kullanmak gibi.

Dini meselelerde bu hataya düşülmemesi için, dinde yorum yapma işi müçtehidlere bırakılmıştır. Müçtehid olmanın şartları arasında bütün âyet ve hadisleri nasihiyle mensubuyla bilmek de vardır⁽³⁰⁾.

(30) Amîdî, el-İhkam, 4, 142

MUT'A NİKAHI MESELESİNİN İÇ YÜZÜ

Yukarıda bir ön bilgi olarak kaydedilen **tedric** meselesi anlaşıldıktan sonra asıl konumaza geçebiliriz. Konunun iyice anlaşılması için meseleyi bir kaç ana fikir altında tahlil edeceğiz: 1- Mut'a cahiliye nikahıdır., 2- Hz. Peygamber bidayette yasaklamamıştır., 3- Resulullah sonradan yasaklamıştır., 4- Yasak herkes tarafından duyulmamıştır., 5- Hz. Ömer zamanında yasak tamim edilmiştir. 6- Yasak üzerine icma tahakkuk etmiştir., 7- Şia'nın bu meseledeki tutumu.

Mut'a Cahiliye Devrinin Nikahıdır:

Resulullah aleyhisselatü vesselam efendimizin muhterem zevceleri islamın yetiştirdiği en büyük fakihlerden biri olan ve insanlığın mabihil iftihar büyükleri arasında yer almaya şayeste Hz. Aişe radiyalahu anha, bir rivayetlerinde cahiliye devrinde dört çeşit nikahın tatbikatta olduğunu belirtir⁽³¹⁾. Şarihler başka rivayetleri de kaydederek cahiliye devrinde yedi çeşit nikahın mevcudiyetini belirtirler⁽³²⁾. Bu yedi çeşit nikah'tan biri İslamın da kabul ettiği hal-i hazır nikah şeklidir: Kadın, velisinden talep edilir, karşılıklı rızadan sonra mehir ödenerek müebbed ni-

(31) Buharî, Nikah 36; Ebu Dâvud, Talâk 33.

(32) İbnu Hacer, Fethu'l-Bari, 11, 88

kahla evlenir. Bir diğeri mut'a nikahı'dır⁽³³⁾. Bunun, cahiliye devrinden intikal eden bir nikah olduğu hususunda herhangi bir ihtilaf mevcut değildir.

Hız. Peygamber'in Bidayetteki Ruhsatı:

İslamın benimsediğı **sünni nikah'a** birçok yönden ters düşen mut'a nikahı'nı Resulullah aleyhisselatu vesselam, bir çırpıda yasaklamamıştır. Bu sebeple, mesele üzerine bize intikal eden rivayetlerin bir kısmı mezkur ruhsatı aksettirir. Az yukarıda açıkladığımız **tedric prensibi'nin** islamda esas olduğunu bilmeyen veya kale almayan bir kimse cehalet veya suiniyetle, bahsi tamamlayıcı diğer hadisleri

(33) Geri kalan beş çeşit nikaha gelince:

- a) **İstibza nikahı:** Daha asaletli bir nesil elde etmek gayesiyle, erkeğin hanımını, hayız halinden çıkınca, hamile kalması için bir başka erkeğe göndermesidir. Kadın hamile kalıncaya kadar, kocası ona temasta bulunmazdı.
- b) **Bedel nihakı:** Bu, iki erkeğin hanımlarını karşılıklı olarak değiştirmesidir.
- c) **Hind nikahı:** Bu, kadınların gizlice dost edinmeleri şeklinde hasıl olan nikahdır. Kur'an-ı Kerim bu çeşit haram münasebete temas eder. (Nisa 25, Maide 5).
- d) **Fahişeliğı meslek yapan ve bunu kapısına diktiğı bayrakla ilan eden kadınların nikahı:** Çocuk sahibi olduğu takdirde kendisine temas eden erkekleri toplar, getirilen bir kâfi'in hükmüyle onlardan biri baba tayin edilirdi.
- e) On kişiden az bir grup, kadınla sırayla temasta bulunur, hamilelik halinde kadın bunları çağırır, en ziyade hoşuna gideni baba ilan eder, erkek buna itiraz edemezdi.

görmeyerek veya görmezlikten gelerek sırf ruhsat verdiğini söylemek suretiyle islama büyük bir iftira da bulunabilir.

Muta'a Ruhsatının Neshi:

Mut'a nikahına bidayette verilen ruhsatın neshedildiğini ifade eden rivayetler çoktur. Burada hepsini teker teker vererek mevzuyu uzatmayıp sadece Sebre İbnu Mabed'den gelen bir rivayetle Hz. Ali'den gelen bir rivayete temas edeceğiz. Sebre radiyallahu anh'ın Müslimde gelen bir rivayeti şöyle:

"Resulullah aleyhisselatü vesselam şöyle buyurdular: "Ey insanlar! Ben size kadınlarla mut'a nikahı yapmanıza izin vermiştim. Şimdi Allah Teala Hazretleri, onu kıyamet gününe kadar haram etmiş bulunmaktadır. Öyleyse, kimin yanında böyle nikahlı bir kadın varsa, artık ona yol verşin. Onlara ücret olarak verdiklerinizden herhangi bir şeyi geri almayın"⁽³⁴⁾.

Hadisin bir başka vechinde Sebre radiyallahu anh der ki: "Bundan sonra aleyhisselatü vesselam mut'ayı şiddetle haram etti ve bu nikah hakkında en ağır kelimeleri sarfetti"⁽³⁵⁾.

Bu rivayet, hiçbir yoruma hacet bırakmadan,

(34) Müslim, Nikah 21.

(35) Tahâvî, a.g.e., 3, 26.

mut'a nikahıyla ilgili ruhsatın neshedildiğini açık bir surette ifade eder.

Hz. Ali de yasakla ilgili rivayetlerde bulunmuştur. Müslim'in kaydettiği rivayette: **"Resulullah, Hayber'in fethi sırasında, kadınlarla mut'a yapmaktan ve ehli eşeklerin etini yemekten menetti"** buyurur⁽³⁶⁾. Yine Müslim'in bir diğer rivayetinde, bu meselede İbnu Abbas'a: **"Ağır ol, ey İbnu Abbas, çünkü Resullah aleyhisselatü vesselam Hayber günü, hem mut'ayı hem de ehli eşek etinin yenilmesini yasaklamıştır"** der⁽³⁷⁾. Beyhaki'nin bir rivayetine göre Hz. Ali, önce bazı kayıtlarla caiz kılındığını ancak, nikah, talak, iddet ve karı ile koca arasındaki miras ahkâmı nazil olunca cevazın mutlak şekilde neshedildiğini belirtir⁽³⁸⁾. İbnu Hazım, Hz. Ali'den gelen rivayetleri şöyle değerlendirir: "Bu mesele üzerine Hz. Ali'den, bir çok tarikten hadis sahih olmuştur. Bunu, ondan Kufiler, inkar edilmeyecek kadar şöhrat bulmuş ve sınırlanamayacak kadar çoğalmış tariklerden rivayet etmişlerdir⁽³⁹⁾."

Yasak Nerede ve Ne Zaman Kondu?

Mut'a nikahı yasağını, Hz. Peygamber'in ne za-

(36) Müslim, Nikah 29: Nesâî, Nikah 71.

(37) Müslim, Nikah 31.

(38) Beyhâkî, a.g.e., 7, 207.

(39) İbnu Hâzım, a.g.e., 178.

man koyduğu hususunda rivayetler ihtilaflıdır ve altı ayrı yerin ismi zikredilir. Şöyle ki:

1) Sabre İbnu Ma'bed'in rivayaetlerinde Mekke fet-hi sırasında konmuştur⁽⁴⁰⁾.

2) Hz. Ali'den kaydettiğimiz rivayetlerde Haybe-rin fethi zamanında konmuştur.

3) Seleme İbn'ul Ekva'nın rivayetinde Evtas gaz-vesi sırasında konmuştur.

4) Hasan Basri'nin mürsel bir rivayetine göre, mut'a nikahı sadece **Umret'ul Kaza** sırasında cere-yan etmiştir, bundan önce yasak olduğu gibi bundan sonra da yasak olmuştur.

5) Ebu Hureyre'den gelen bir rivayete göre, mut'a nikahı **Tebük Seferi** sırasında haram edilmiştir. İb-nu Hibban ve başka kaynaklarda zikredildiği üzere, Tebük için yola çıkan Resulullah Seniyyet'ül-Vedaya geldiği zaman bir mola verir. O sırada bir kısım kan-diller ve ağlayan kadınlar görür. Bu durumdan sual edince:

—Ey Allah'ın Resulü! Bunlar mut'a nikahı ile kendilerinden istifade edilen kadınlardır diye açıklar-nır. Aleyhisselatü vessalam:

—"Mut'ayı (islam'ın) nikah, talak, iddet ve miras

(40) Müslim'de Sebre'den gelen sekiz rivayetten beşi (Nikah 20, 22, 23, 25, 26. hadisler) sarîh olarak yasağın fetih gününde olduğunu belirtir, diğer üçünde (19, 21, 24. hadisler) yer belirtmeksizin yasaklamayı zikreder.

(la ilgili hükümleri) haram kılmıştır, -ortadan kaldırmıştır-!" Buyururlar⁽⁴¹⁾.

6) Sebre İbnu Ma'bedden Ebu Davudun kaydettiği bir rivayete göre mut'a, **Veda Haccı** sırasında tahrim edilmiştir⁽⁴²⁾. Ancak daha önce yine Sebre'den kaydedilen rivayetlerde yasağın Fetih sırasında olduğu ifade edilmiştir. Şarihler, rivayetin sübutu halinde "Resulullah Fetih günü ilan ettiği yasağı Veda Haccı sırasında tekrar etmiş olabilir. Çünkü Veda Haccı'na çok sayıda müslüman katılmıştı. Bunlar arasında bir kısım ahkam duymamış olanlar da vardı. Nitekim Aleyhisselatü vesselam, bu fırsatta pek çok mühim meseleyi tekrar etmiştir. Bu tebliğin gayesi, dinin duyurulması ve yaygınlaştırılmasıydı" diye açıklamışlardır⁽⁴³⁾.

Yasaklayıcı Rivayetler:

Buraya kadar kaydettiğimiz rivayetler, her ne kadar muta'a'nın yasaklanmış olma durumunu da ifade ediyorlarsa da yasak konmazdan önceki ruhsata da yer vermişlerdir. Burada ise yasaklamaya ağırlık veren ve şiddet ifade eden rivayetleri belirteceğiz.

Ebu Hüreyre'nin bir rivayetinde Resulullah şöyle buyurmaktadır:

(41) İbnu Hibbân, a.g.e., 6, 178.

(42) Ebu Dâvud, Nikah 13.

(43) Bkz. İbnu Hacer, Fethu'l-Bârî 11, 74; Nevevî, Şerhu Müslim, 9, 180

"Muta'yı, talak, iddet ve miras('la ilgili ahkâmın teşrii) haram kılmıştır"(44).

Abdullah İbnu Ömer radiyallahü anhüma'ya bir zat gelerek mut'a nikahından sorar Abdullah "Haram!" deyince soru sahibi: "(İbni Abbası kasederek)⁽⁴⁵⁾ ama bunu falan caiz görüyor!" der. Abdullah ona şu cevabı verir: "Allah'a yemin olsun! Herkes bilir ki Resulullah aleyhisselatü vessam, Hayber gazvesi sırasında onu haram etti. Artık zaniler değiliz"⁽⁴⁶⁾. Bir rivayette, Abdullah İbnu Ömer, kendisine İbnu Abbas'ın mut'a nikahına cevaz verdiği söylenince **"Sübhaneallah! İbnu Abbas'ın böyle bir fetva vereceğini zannetmiyorum!"** der. Ancak oradakiler haberi te'yid edince, İbnu Ömer: "Resullah hayatta iken İbnu Abbas küçük bir çocuktu" der ve ilave eder: "Resulullah onu bize yasakladı. Artık zaniler değiliz"⁽⁴⁷⁾.

Bir başka rivayet, İbnu Ömer'in şu sözünü kaydeder: "Bir erkeğe sadece islam nikahıyla evlendiği karısı helaldir. Bu nikahta mehir vardır, erkeğin kadına, kadının erkeğe miras hakkı vardır. Kadını muayyen bir müddetle alamaz. Aldımı artık o hanımıdır. ikisinden biri ölürse diğeri ona varis olur"⁽⁴⁸⁾.

(44) Darakutnî, a.g.e., 3. 259.

(45) Beyhakî, a.g.e., 7, 202.

(46) Tahavî, a.g.e., 3, 25.

(47) Heysemî, Mecmau'z-Zevâid 4, 265.

(48) Beyhakî, a.g.e., 7, 207.

Abdullah İbnu'z Zübeyr, mut'a hususunda şiddetle karşı çıkan sahabilerdendir. Müslim'in bir rivayetinde, onun hutbede, mut'a'ya cevaz veren bir zat'a⁽⁴⁹⁾ tarizde bulunarak: "Şurası muhakkak ki, Allah, bazı insanların gözlerini kör ettiği gibi, kalblerini de kör etmiş ki mut'a nikahına fetva veriyorlar!" dediğini görmekteyiz. Rivayet, hücumu uğrayan zatın:

—"Sen hakikaten pek nezaketsiz kaba birisin, ömrüme yemin ederim ki, mut'a İmam'ul Muttakin (olan Resulullah Aleyhisselatü vesselam) zamanında yapılırdı!" şeklinde cevabını İbnu'z-Zübeyr meydan okuyarak karşılar:

—"Öyleyse bir dene! Sen bunu yapacak olursan Vallahi seni taşlarımla recmederim" der⁽⁵⁰⁾. Alimler, Abdullah İbnu'z Zübeyr radiyallahu anhüma'nın bu kesin davranışını, kendisine muta'nın neshiyle ilgili haberin ulaşmış olması ve dolayısıyla onun harimiyeti hususunda zerre kadar tereddüdünün bulunmamasıyla izah ederler⁽⁵¹⁾.

H. Ömer'in Yasaklama Hadisesi:

Buraya kadar kaydettiğimiz rivayetlerin bir kıs-

(49) Daha önce Hz. İbnu Abbâs ile ilgili rivayetlerde kaydettiğimiz üzere, Abdullah'ın târizde bulunduğu bu zat İbnu Abbâs olabilir.

(50) Müslim, Nikah 27.

(51) Nevevî, Şerhu Müslim, 9, 188.

mında Hz. Ömer radiyallahü anh'ın mut'a'yı yasaklamasına temas edildi. Hatta, bir kısım sahabe'nin, bir yasaklama ile mut'anın Resulullah aleyhisselatü vesselam tarafından yasaklanmış olduğunu belirttik. Şu halde son olarak, Hz. Ömer'le ilgili haberin mahiyetini de kaydetmede fayda var. Öncelikle şunu belirteyim ki Hz. Cabir ve Ebu Said'den gelen bir rivayete göre, Hz. Ömer, bu yasaklama işini, hilafetinin ortalarında ele almıştır dolayısıyla o zamana kadar, mut'a nikahına başvuranlar olmuştur⁽⁵²⁾. O sıralarda Kufe'ye gelen Amr Ibnu Hureys radiyallahü anh, bir cariye ile mut'a nikahı yapar ve cariye hamile kalır. Gelip durumu Hz. Ömer'e anlattır. Halife bu vesile ile, yasağın bütün mü'minlerce bilinmediğini anlayarak meseleyi hutbe konusu yapar ve herkesin işitebileceği şekilde mut'a nikahının yasak olduğunu ilan eder: Ibnu Mace'nin kaydına göre Hz. Ömer şöyle buyurmuştur: **"Resulullah Aleyhisselatü vesselam bize, mut'a için üç gün izin vermiş, sonra haram etmiştir. Allah'a yemin olsun, muhsan⁽⁵³⁾ bir kimsenin mut'a yaptığını duyarsam, Resulullah'ın, bunu tahrimden sonra helal kılmış olduğuna dair dört şahit getirmediği takdirde taşla recmederim"**⁽⁵⁴⁾. Muvatta' rivayetinde, bu yasaktan önce yapılan mut'a nikahı sonucu hamile ka-

(52) Aynî, Umde 17. 246.

(53) Muhsan evliliği tatmış hür, bâliğ kimsedir.

(54) Ibnu Mâce, Nikah 44.

lan Havle Bintu Hakim'in, yasaktan sonra Rebi'a Ibnu Ümeyye'yi şikayet ettiğini görüyoruz. Bunun haram ve zina bilmekte kanaati kesin olan Hz. Ömer radiyallahü anh:

"Bu, (Resulullah'ın haram kıldığı) mut'adır. Eğer yasağı ilanda sizden önce davranmış olsaydım şimdi sizi recmederdim" der⁽⁵⁵⁾.

Yasak Hz. Ömer'in İctihadı Değildir:

Alimler Hz. Ömer radiyallahü anh'ın mut'a nikahını yasaklarken ictihadıyla hareket etmediğine, Resulullah'tan yasakla ilgili hadis zikrederek yasağı tekrar ettiğine dikkat çekerler⁽⁵⁶⁾. Nitekim bu husus Ibnu Mace'den kaydettiğimiz rivayette sarih olarak görülmektedir. Bir başka rivayette hutbede geçen:

"İnsanlara ne olmuş ki, Resulullah Aleyhisselatü vesselam'ın yasağına rağmen mut'a nikahı yapıyorlar?"⁽⁵⁷⁾ ibaresi de aynı hususa delil olmaktadır. Bu ibare, Hz. Ömer'i feverana getirecek kadar, zamanında bir kısım hadisenin vukua geldiğine şahadet eder.

Hadiseyi tahlil eden alimler, bu durum Resulullah Aleyhisselatü vesselam'ın yasağının bazı sahabeler tarafından işitilmemiş olmasına mebni olduğunu belirtirler. Ibnu Hazm'ın, mut'a'yı mubah addettikle-

(55) Muvatta, Nikah 42.

(56) Ibnu Hacer, Fethu'l-Bâri, 11, 76.

(57) A. e.g., 11, 77.

rine dair haklarında rivayet bulunduğunu belirttiği Tabiinden Tavus, Ata ve Said İbnu Cübeyr'in⁽⁵⁸⁾ de bu yasağı duymayanlardan oldukları anlaşılmaktadır.

Mes'eleye temas eden bazı kaynaklarda, Tabiinden bir kısmının ve bilhassa Mekki olanların mut'a lehine fetva verdiklerine dair ifadeler, Ashab'dan, yani Hz. Ömer'in yasaklamasından sonra da bu işe fetva verildiği zannını hatırı getirmektedir. Bu yanlıştır. Çünkü, Tabiin nesli, Sahabeden sonra yaşayanlar demek değildir. Onlar sahabilerin muasırlarıdır. Farkları, Resulullah Aleyhisselatü vesselamı sağlığında görmemiş olmalarıdır. Tabiin olup da Ashabdan önce vefat edenler var. Üstelik, mezkur ifadelerde onların Hz. Ömer'in yasağından sonra fetva verdiklerine dair bir sarahat yok. Öyleyse o rivayetlerini şöyle değerlendireceğiz: Tabiin'den bazıları, Hz. Ömer'in yasağından önce, mut'a nikahının nesh edildiğini duymadıkları için, aynen bir kısım sahabiler gibi fetva vermişlerdir.

Farz-ı muhal olarak, fıkıh usulüne aykırı olarak, Ashab'ın icmainsine rağmen, tabiinden bazılarınınca fetva verildiğini kabul edecek olsak durum ne olacak? Meselenin hükmünde hiçbir değişiklik olmaz, mut'a yine de haramdır. Çünkü, Ümmet, dört mezhebin dördünde de icma ettiği bir meselede münferit ve şaz görüş-

(58) İbnu Hazım, el-Muallâ 11, 141.

lere sevk edilerek idlal edilemez. Sırat-ı müstakim icma yoludur. O yoldan sapmış olanlar halktan sapmış olurlar. Resulullahın **dal ve mudıl** diye haber verdiği sınıfa girerler, bu tehdide mâsadak olurlar, el-İyazu billah.

Yasak Niye Gecikti?

Yapılan açıklamalar zihnimize şöyle bir sual getirebilir: Mut'anın kesin bir yasağa kavuşması niye Hz. Ömer'in Hilafetinin ortalarına kadar devam etti? Bu suale "mut'a yasağını duymayan müslümanların sayıca azlığı sebebiyle" diye cevap verilebilir. Nadir fertler dışında herkes yasağı biliyor ve kimse buna yer vermiyor. Bilmeyenler arasında buna başvurma ihtiyacı duyanlar da pek nadir olsa gerek. Bu esas itibariyle bir ruhsattı, bir emir değil. Öyle ise, müslümanlar arasında mut'aya yer verme ihtiyacı duyulmamıştır. Dolayısıyla, halifelere intikal eden bir hâdise cereyan etmemiştir. Hz. Ömer zamanında, yasağı bilmeyenlerin tatbikatı ziyadesiyle garipsenerek süyu bulmuş olmalı ki, yüce halife meseleye müdahale ederek yasağı hatırlatmış, tammin etmeyi gerekli görmüştür.

Mut'anın Haram Oluşuna Bir Başka Delil:

Hullenin Haramlığı

Dinimiz, boşanan bir çiftin nikahlanmalarını ha-

ram kılmıştır. Tekrar nikah yenilemeleri bir şartla mümkündür: Kadın bir başka erkekle evlenecek ve bu ikinci kocadan da boşanmış olacak. Bu hadise fiilen vukua gelmedikçe boşananlar tekrar evlenemezler. Bir kimse, kadını eski kocasına tekrar nikahlana bilir kılmak maksadıyla boşanmış kadınla evlenir ve zifaktan hemen sonra boşarsa, bu fiiliyle mut'a nikahına benzeyen bir davranışta bulunmuş olmaktadır. **Hulle** denen bu ahlaksız davranışa başvuranları Hz. Peygamber şiddetle tel'in eder.

"Hulle yapana da, lehine hulle yapılana da Allah lanet etsin"

Mut'a nikahı helal olsaydı bunun haram olmaması gerekirdi.

Kur'an'dan Delil

Mut'a nikahının, görüldüğü üzere, Resulullah aleyhisselatü vesselam'dan gelen rivayetler açısından haram olduğuna inanan Ehl-i Sünnet uleması, bu görüşlerine Kur'an'dan da delil kaydetmişlerdir. Zikredilen en mühim ayet, Mü'minun suresinde, felah bulacak mü'minlerin vasıfları meyanında zikredilen 5, 6 ve 7. ayetlerdir:

"(Öyle mü'minler) ki, onlar ırzlarını koruyanlardır. Şu var ki zevcelerine, yahut sağ ellerinin malik olduklarına (Kendi cariyelerine) karşı (olan durumları) müstesnadır. Çünkü on-

lar (bu takdirde) kınanmış değildirler. O halde kim bunların ötesini isterse şüphe yok ki, onlar haddi aşanlardır."

Dikkat edilirse, ayet-i kerimede mü'minlere **cinsi tatmin**'de⁽⁵⁹⁾ iki meşru yol gösterilmekte, bunlar dışında kalan bütün yollar gayr-ı meşru ilan edilmektedir:

1) Dinin meşru kıldığı nikah yoluyla edinilen eşler.

(2) Sağ elin sahip oldukları diye tarif edilen cariyelerdir.

Cessas, ayetin, mut'a nikahının haram olmasını iktiza ettiğini söyledikten sonra: "Çünkü, der, mut'a yoluyla nikahlanan kadın ne zevcedir, ne de milk-i yemindir"⁽⁶⁰⁾. Maliki fakihlerinden İbnu'l-Arabi, İbnu Abbas radiyallahu anh'ın da ayette geçen bu iki yol dışında kalan her çeşit fercin yani cinsi tatmin vasıtalarının haram olduğuna hükmettiğini belirtir⁽⁶¹⁾.

İslam alimleri, şu ayetten de mut'anın reddedildiğini istidlal ederler:

"Evlenmeye imkan bulamayanlar da, Allah,

(59) Meâlde "ırzlar" kelimesiyle tercüme edilen Kur'anî tabir "**fürûc**" dur. Bu ferc'in cemî (çoğulu) olur. Ferc'le âyet ve hadislerde gerek erkek ve gerekse kadınların cinsî uzvu kinâye olunur. Sadedinde olduğumuz âyette **cinsi tatmin**'nin kinaye olduğu söylenebilir.

(60) İbnu'l Arabî, Arızatu'l-Ahvazî 5, 49.

(61) Bu mevzuda daha geniş bilgi ve kaynaklar için Hz. Peygamber'in **Sünnetinde Terbiye** adlı kitabımız görülmelidir (s. 330-333).

onları lütfuyla zenginleştirinceye kadar iffetlerini korusunlar..." (Nur: 33). Eğer, derler, mut'a ve tahlil(*) caiz olsaydı, iffetli olmalarını emretmezdi.

Bu meselede Kur'an'dan gösterilen bir diğer ayet de şudur (mealen):

"Sizden hür ve mü'mine kadınları nikahlamaya gücü yetmeyen olursa, sizin ellerinizde bulunan genç mü'mine cariyelerle evlensin... cariyeye nikahlama, sizden, mehir ve nafakaya gücü yetmeyip de büyük bir meşakkat altına girmekten ve evlenmemekle de zinaya meyletmekten korkanlar içindir. Yoksa sabretmeniz sizin için daha hayırlıdır..." (Nisa: 25).

Alimler: "Eğer, derler, mut'a ve tahlil caiz olsaydı, ne zinaya gitme korkusu olurdu, ne cariyeye ile nikahlanmaya hacet kalırdı, ne de cariyelerle nikahlanmayı terk ederek sabretmeyi esas almak tavsiye edilirdi"(62).

Alimlerin İcmaı

Rivayetleri teker teker kaydederken de yer yer

(*) Tahlil, bir şia tabiri olarak, şii kaynaklarından olan Tehzîbu'l-Ahkâm'da "Efendinin, kendi cariyesini, herhangi bir şahsa ariyeten helâl addetmesidir. Bu muameleye âriyet denmekten kaçınılmış tahlil denmiştir (7, 244). Tabiri, Ehl-i Sünnet âlimleri, boşanan kadının, hulle yoluyla eski kocasıyla nikahlaması manasında da kullanmışlardır.

(62) A. e. g. aynı sayfa.

belirttiğimiz üzere, şarihler, Hz. Ömer'in yasağından sonra, mut'a nikahının haramlığı hususunda ehl-i sünnetin icmandan bahsederler⁽⁶³⁾.

Bir kere, Hz. Ömer çok sayıda sahabenin hayatta olduğu bir devrede mut'ayı açık seçik olarak haram ilan edip, bunu herkesin duyacağı şekilde tamim ettiği halde, ona herhangi bir sahabenin itiraz ettiği duyulmamıştır. Aksine, daha önce mut'a nikahına ruhsat veren bazılarının kanaatlerinden döndüklerini gördük. Tahavi, bu durumu şöyle yorumlar: "Ashabın bu meselede itiraz etmemeleri onlanın, nehyettiği şeyde Hz. Ömer'e uyduklarına delildir. Bu hususdaki yasakda icmaları da, ruhsatın neshedildiğine delildir ve hücettir"⁽⁶⁴⁾.

Hz. Ali, ruhsatın mensuh olduğunu söyler⁽⁶⁵⁾.

Ca'fer Ibnu Muhammed'e, mut'a hakkında sorulunca: "Bi-aynihi (tamamen) zîna" demiştir⁽⁶⁶⁾.

İbnu'l-Münzir: "İlklerin (Sahabe, Tabiin) bazılarından mut'a hakkında ruhsat rivayeti gelmiştir. Ama şimdilerde, rafizilerin bir kısmı dışında ona cevaz veren tek kişinin varlığını bilmiyorum. Rafizilerin iddiasına gelince: Allah'ın kitabına, Resulünün

(63) Zürkânî, Şurhu Muvatta 4, 47; Hattabî, a.g.e., 2, 558.

(64) Tahâvî, a.g.e., 3, 27.

(65) Buhârî, Nikah 31.

(66) İbnu Hacer, Fethu'l-Bârî 11, 77.

sünnetine muhalif sözün, hiç bir değeri yoktur"⁽⁶⁷⁾. demiştir.

İmam Malik **Haram** dır demiştir⁽⁶⁸⁾.

İmam Şafii: **İki kere neshedildi**" demiştir⁽⁶⁹⁾.

İbnu Cüreyce, Basra'da mut'anın cevazıyla ilgili 18 hadis rivayet etmiş olmasına rağmen (haram olduğunu işitince) görüşünden rücu etmiş, haramlığına hükmetmiştir⁽⁷⁰⁾.

Buhari, mut'a ile ilgili bab'a şöyle bir başlık koymuştur:

"En sonda Resulullah Aleyhisselatü vesselam'ın mut'a nikahını yasakladığına dair bab"⁽⁷¹⁾. İbnu Hacer, Buhari'nin, bu başlıkla, mut'a nikahının önceden mübah olduğu halde sonradan yasakladığı kanaatini taşıdığını belirtir⁽⁷²⁾.

Görüldüğü üzere, mut'a nikahının haram olduğu hususunda icma hasıl olmuştur. İcmanın hükmünü değiştirmeye gerçek müçtehide bile din-i mübin-i İslam yetki tanımamıştır. İcma dinimizin kaynaklarından edille-i Şer'iyyeden biridir.

(67) A. e. g., aynı sayfa.

(68) Zürcânî, a.g.e., 4. 36.

(69) İbnu Hacer, Fethu'l-Bârî 11, 74

(70) İbnu Hacer, Fethu'l-Bârî 11, 74

(71) Buhârî, Nikah 31. Bab.

(72) İbnu Hacer, Fethu'l-Bârî 11, 70.

MUT'ANIN BAZI FECİ SONUÇLARI

Şah Abdulaziz mut'anın hasıl edeceği mahzurların çokluğuna dikkat çektikten sonra, Şeriat'a ters düşen en önemli zararlarını sayar:

1) Çocukların ziyan edilmesidir. Çünkü kişinin çocukları birçok memlekette yayılır ve kendi yanında olmazlarsa, adam, onların terbiyeleriyle ilgilenemez. Böylece onlar, evlad-ı zina gibi terbiyesiz yetişirler. Bir de bu çocukların kız olduklarını farzedecek olsak ortaya çıkacak rezaletin daha da büyük olacağını anlarız, çünkü onların kendi denkleriyle evlenmeleri hiç mümkün olmaz.

2) Babanın temas ettiği kadına oğlunun da mut'a yoluyla veya normal nikah yoluyla temas ihtimali vardır. Bu hal aksi surette de olabilir. Hatta, kızıyla, kızının kızıyla, oğlunun kızıyla, kızkardeşiyle, kızkardeşin kızıyla yani **meharim** denen nikahı ebediyen yasaklanmış bir kadınla şu veya bu suretle temasda bulunma ihtimali vardır. Zaman uzayınca bu ihtimal daha da artar.

Böylesi bir hal mahzurların en büyüğüdür. Zira, mut'a ile nikahlanan kadının hamilelik durumu bir aylık veya daha fazla müddet içerisinde hemen bilinemez. Bilhassa mut'anın sefer esnasında olması, seferin uzun çekip, her uğranılan yerde yeni bir kadın-

la mut'a yapılması, bunlardan herbirinden bir çocuk olması, bu alakadan sonra doğan çocukların kız olması, bu adamın mesela onbeş yıl kadar sonra tekrar bu diyara uğraması veya buralardan kardeşlerinin veya oğullarının geçmesi, bu kızlarla onların mut'a yapmaları veya normal nikah yapmaları gibi tüyler ürperten feci neticeler ortaya çıkabilir.

3) Bir çok defalar mut'a yapan kimsenin mirasının taksim edilememesi. Çünkü bu kişinin varislerinin ne sayısı, ne isimleri, ne de yerleri bilinemez. Bundan miras işinin iptali gerekir. Keza mut'a nikahından olan çocuğa varis olmak da iptal olur. Çünkü böyle çocuğun baba, kardeş gibi varisleri de meçhuldür. Nitekim varisler sayıca sınırlanamazsa miras payedilemez. Varislerin erkeklik-kadınlığı, verasete hak sahibi olup olmadığı gibi vasıflar açıklıkla bilinmediği takdirde pay tayini yapılamaz.

Hülasa, mut'a nikahının getireceği mahzurlar gerçekten pek vahimdir, bilhassa nikah ve mirasa müteallik şer'i meselelerde. Bu sebeple Allah Teala hazretleri, mirasın helal olmasını iki şeyle sınırlamıştır: "Sarih nikah, milk-i yemin (cariye)." Zira, kadınla koca arasındaki bareberliğin bu iki akidle sınırlandırılması, çocuğun muhafazası ve verasetin bilinmesi içindir...(73)

(73) Şah Abdülaziz, Gulâm Hakim ed-Dehlevî Hakim ed-Dehlevî, Muhtasaru Tuhfeti'l-İsna Aşeriyye, 227, 228.

İstidrad: Bazı Sahabelerin

Bir Kısım Hadisleri İşitmemiş Olmaları

Mut'a bahsinin hakkıyla anlaşılması için bilinmesi gereken hususlardan biri, sahâbelerin bazı hadisleri Resulullah'ın sağlığında işitmemiş olmalarıdır. Nitekim, mut'a nikahının yasaklandığını İbnu Abbâs, Hz. Muaviye, Amr İbnu Hureys gibi bâzı büyüklerin duymamış olması garîb karşılanabilir. Ama, **bir kısım hadisleri** sahâbîlerin işitmemiş olduklarını, bunun, Hz. Ömer'in hilafeti zamanında tamim edildiğini gördük. ilk nazarda, böyle bir yasağın **sonradan öğrenme hadisesinin** mut'a nikahına has bir durum olmayıp, başka pek çok meseleye şâmil olduğu düşünülürse şaşılacak bir şey kalmaz.

Filhakika, başta dört halife: Hz. Sıddîk, Hz. Fâruk, Hz. Zinnureyn, Hz. Ali el-Mürtaza radiyallahu anhüm ecmain hazeratı olmak üzere, diğer birçok sahâbenin bir kısım hadisleri Resulullah'ın vefatından sonra işittiklerine dair hadis kitaplarımızda nice örnekler vardır. Biz burada, mevzuyu uzatmamak için hepsini kaydedecek değiliz. Ancak, şu kadarını söyleyeceğiz, vereceğimiz örnekler bizzat Kur'an-ı Kerim'de **es-Sâbikûn el-Evvelûn** diye yad edilen ilk müslümanlardan: Hz. Ebu Bekr, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali ile ilgili olacak. Bu zatlar sadece **ilkler** olmakla da kalmazlar, aynı zamanda Resulullah'ın en yakınları ve İslam'ın en büyükleridirler. Bunların üstelik Resulullah'la yakınlık ve beraberlikleri de

fazla: Hz. Ebu Bekr, Resulullah'ın eski bir dostudur, **Yâr-ı Gâr**'dır yani, hicret esnasında, mağarada bile beraberlikleri âyet-i kerime ile tescil edilmiştir (Tevbe 40). Resulullah'ın hergün belli saatlarde bir akşam bir de sabah olmak üzere iki sefer yanına uğramaktadır.

Hz. Ömeru'l-Fârûk da Aleyhisselatu vesselam'ın en çok takdir ettiği, dirayet ve reyine güvendiği biridir, aynı zamanda kayın pederidir. Ayrıca Hz. Ömer, Resulullah'ın peşini hiç bırakmama hususunda azim, gayret ve şuurlu plan sahibidir. Buharî'nin bir rivayetinde anlattığına göre: **"Bir Ensârî kardeşiyle münâvebe yapmıştır: Bir gün birisi, Resulullah'ın yanında bulunmakta, diğeri de tarla işlerini yapmakta, akşam olunca Aleyhisselatu vesselam'dan görüp işittiklerini dinlemektedir. Ertesi günü öbürü tarla işlerine giderken diğeri Resulullah'a mülazemet etmekte akşam olunca Aleyhisselatu vesselam'dan görüp işittiklerini anlatmaktadır"**(74).

Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer'in Resulullah'dan hadisi daha çok daha sağlıklı öğrenmelerine imkân tanıyan diğer bir durum, bu iki büyüğün Aleyhisselatu vesselamın **iki veziri** durumunda olmalarıdır. Rivayetler Aleyhisselatu vesselam'ın sık sık Onlarla -Bazen sabahlara kadar devam eden- istişareler yaptığı-

(74) Ibnu Kesîr, Tefsir, 3, 143.

nı belirtir⁽⁷⁵⁾.

Hız. Osman radyallahu anı da Resulullah'ın yakınılarından ve çok takdir ettiği zatlardandır. İki kızını Ona vermiş olması aradaki kayınpeder-damatlık münasebeti beraberlik ve yakınlığı anlamaya yeterli bir durumdur.

Hız. Ali, Resulullah'ın terbiyesinden geçen, yanında büyüttüğü, ilk ocuk müslüman, amca oğlu ve damadır. Kendi ihbarıyla, Aleyhisselatu vesselam ile daima biri gece biri gündüz olmak üzere, günde iki defa muttarıdı, hususi görüşme proğramı olmuştur⁽⁷⁶⁾.

İşte, Aleyhisselatu vesselam'la böylesine beraber, böylesine ili dışlı olan büyükler bu ilkler, birçok hadisi Resulullah Aleyhisselatu vesselam'ın vefatından sonra işitmişlerdir.

Rivayetler, yeni bir hadis işitince, Hız. Ebu Bekr ve Hız. Ömer'in, bazı durumlarda ihtiyatlı davranıp ikinci bir şahid istediklerini Hız. Ali'nin ise yemin ettirdiklerini belirtir.

Hız. Ebu Bekr radyallahu anı'a **cedde**, yâni büyükanneye torundan düşecek mirasın miktarı hakkında sorulmuştu. Bu mes'ele hakkında Resulullah Aleyhisselatu vesselam'dan birşey işitmediğini belirt-

(75) Hâkim en-Neysâburî, el-Müstedrek, Haydarâbad-Deken 1335, 2, 227.

(76) Nesâî, Sehv 17.

ti. Ve bir öğle namazından sonra cemaate sordu:

-İçinizden kim ceddenin payı hususunda Aleyhisselatu vesselam'dan birşey işitti?

Muğîre İbnu Şu'be kalkıp, Resulullahın Aleyhisselatu vesselam'ın cedde'ye sūdüs (altıda bir) takdir buyurduğunu söylemiş. Hz. Ebu Bekr de:

-Sizden kim buna şehadet edecek? demiştir. Muhammed ibnu Mesleme kalkıp Muğîre'nin isabetli konuştuğunu te'yid etmiş. Hz. Ebu Bekr mes'eleyi buna göre hükme bağlamıştır⁽⁷⁷⁾.

Hz. Ömer, kapıyı üç kere çalarak izin istemek gerektiğini ifâde eden hadisi Ebu Musa el-Eş'arî'den işittiği zaman: **"Ya iki şahid getirirsin ya da elimden çekeceğin var"** diye çıkmıştı. Ömer'in hiddetinden beti benzi atmış olarak Mescid'e geldiği zaman Ebu Musa Hazretlerine: **"Neyin var, rengin niye uçtu?"** diye sorarlar. Durumu anlatınca: **"Bunu hepimiz biliyoruz, en küçüğümüz gitsin!"** derler ve Hz. Ömer'e, Ebu Saîdi'l-Hudrî'yi gönderirler⁽⁷⁸⁾. Hz. Ömer'le ilgili rivayetler çoktur: **Veba çıkan bir yere girilmemesi, vebanın çıktığı yerden ayrılınması** ile ilgili hadisi⁽⁷⁹⁾, mecusîlere, ehl-i kitapla il-

(77) Tirmizî, Ferâiz 10; İbnu Mâce, Ferâiz 4; Ebu Davud, Farâiz 5. Ashâb'ın birbirlerinden şahid istemeleri yalancılık ithamından ileri gelmez. Meselenin mahiyetini Kütüb-i Sitte Muhtasarı adlı kitabımızda genişçe açıkladık (1, 58-60).

(78) Buharî, İsti'zan 13; Tirmizî, İsti'zan 3; Muvatta, İsti'zan 3.

(79) Buharî, Tıbb 30.

gili ahkâmın uygulanması gerektiğine dair hadisi⁽⁸⁰⁾, mescid inşa edilecek bir yerin sahibi razı olmadıkça istimlak edilemeyeceğini beyan eden hadisi⁽⁸¹⁾, hamile kadında düşüğe sebep olana takdir edilecek ceza ile ilgili hadisi, Hz. Ömer hep, Resulullah'ın Aleyhisselatu vesselam'ın vefatından sonra işitmiştir. **Düşüğe bedel Resulullah Aleyhisselatu vesselam'ın erkek veya kadın bir köleye hükmettiğini, Muğîre İbnu Şu'be** haber verdiği zaman Hz. Ömer buna şahid taleb eder. Muhammed İbnu Mesleme şahidlik yapar.

Burada kayda değer bir örneğe göre, Abdullah İbnu Ömer, tarlasını ortağa verme işini dört halife devrinde devam ettirir. Hz. Muâviye devrinin sonlarına doğru, Râfi İbnu Hadîc radiyallahu anh'dan, bu usulün Hz. Peygamber tarafından yasaklandığına dair haber işitince, arazisini kiraya verme işinden vazgeçer⁽⁸²⁾.

Ehli nezdinde meşhur ve malum olan bu duruma başka misaller vererek asıl mevzumuzdan daha fazla uzaklaşmak istemiyoruz⁽⁸³⁾. Örneklerimize son verir-

(80) Muvatta, Zekat 42; Şâfiî, er-Risâle, Beyrut, Tarihsiz, 420.

(81) İbnu Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübra 4, 21-22.

(82) Buhârî, Hars 18. Not: Bu mesele mezhebler arasında ihtilafıdır, teferruat mevzumuzda girmez.

(83) İmam Şâfiî hazretleri er-Risâlesinde haber-i vahidle ihticâc babında bu meseleye birçok örnek kaydeder, orada topluca görmek mümkündür. Mezkûr bab 401-471 sayfaları arasında yer alır. Er-Risâle Ahmed Muhammed Şakir merhum tarafından tahkik edildiği için rivayetlerin kaynağı bulunabilmektedir.

ken Hz. Ali'nin mevzuya giren bir beyanını kaydedeceğiz: "Ben, Resulullah'tan bir hadis işittim mi onunla amel ederek Allah'ın dilediği nisbette faydalanıyordum. Resulullah'dan bir başkası bana hadis nakledecek olsa yemin talebediyordum. Yemin edince onu tasdik ediyordum. Ebu Bekir hadis rivayet edince (yemin talep etmiyordum, çünkü) Ebu Bekr, Süddik idi..."⁽⁸⁴⁾.

Şarihler, yukarıda kaydettiğimiz hadisleri açıklarken, Aşere-i Mübeşşere'ye mensup olanlar dahil, Ashabın büyüklerinin bile bir kısım hadisleri bilmelerinin normal olduğunu, bu çeşit bilgi eksikliğinin onların büyüklüğüne bir noksanlık getirmeyeceğini belirtirler. İbnu Battâl: "Bu hal Hz. Ömer hakkında câiz olursa başkaları hakkında haydi haydi câizdir." demiştir⁽⁸⁵⁾.

Şu halde mut'a nikahını yasaklayan hadisi bazı sahabelerin Resulullah Aleyhisselatu vesselam'ın sağlığında işitemeyerek sonradan işitmiş olması, normal bir hadisedir ve pek çok emsalinden sadece biridir. Öyleyse bu mes'ele üzerine gelen rivayetlerin hepsi birden değerlendirilince mut'a nikahının haramlığı hususunda hiçbir şüphe kalmaz.

Yukarıda belirttiğimiz üzere, Hz. Ömer radiyalla-

(84) Müsnedu Ahmed İbnu Hanbel, 1, 2.

(85) İbnu Hacer, Fethu'l-Barî 13, 268, Zürkanî, Şerhu'l-Muvatta, Mısır, 1962, 5, 411.

hu nah, mut'a nikahının Resulullah Aleyhisselatu vesselam tarafından haram edilmiş olduğunu hatırlatınca Ashab'dan hiç kimse buna itiraz etmemiş, bilicmâ, emre uyulmuştur.

ŞİİLER DE AYIBIN FARKINDALAR

Şii kitaplarının mut'a ile ilgili bahislerinde öyle pasajlara fetvalara rastlanıyor ki, insanlık adına haya etmemek, iğrenmemek mümkün değil. Evli kadının bile, bir başka erkekle **"Allah'ın kitabı ve sünneti üzere(!)"** mut'a yapmasına fetva verdirecek⁽⁸⁶⁾ ruh hali nedir? diye insan sormadan edemiyor. Bırakın islamiyeti, evlilik müessesesinin kudsiyetine inanmış hangi din, fitratı bozulmamış hangi insan böyle bir fetvayı verebilir? Aslında, bu fetvayı verenler de düştükleri ifratın, yaptıkları işin iğrençliğinin farkındalar: Abdullah İbni Umeyr, mut'aya fetva veren(!) Ebu Ca'fer'e sorar:

—Kendi kadınların, kendi kızların, kız kardeşlerin, amcamın kızları mut'a yapsalar bu seni memnun eder mi?

Rivayet şöyle devam eder: **"Ebu Cafer aleyhis-**

(86) Kuleynî, Fürû' s. 462; Tusî, Istıbsâr 3, 152.

selam^(*) kadınları ve amcasının kızları zikredilince yönünü çevirdi⁽⁸⁷⁾.

Bir diğer rivayette Ebu'l-Hasen'in bir kısım mevalisine (azadlılarına) şöyle yazdığını görmekteyiz: **"Mut'ada ısrar etmeyin, size sünneti ikame etmek düşer^(**), odalıklarınız ve hür hanımlarınız varken mut'ayla meşgul olmayın; aksi takdirde, onlar sizleri inkar ederler, uzaklaşırlar, bunu emredene beddua ederler, bizlere lanet okurlar⁽⁸⁸⁾.**

Keza Ebu Abdillah'tan da: **"Muta'yı bırakın, ayıp iş yapmaktan haya etmiyor musunuz"** dediği rivayet edilmiştir.

Ancak, Şii müellif Kuleyni te'vili yapıştirir: **"Bu yasak, ashabından ve ihvanlarından sâlih olanlara hamledilir⁽⁸⁹⁾.** Yani havastan olanlara, salihlere ayıp; fakat avama, halka ayıp değil. Sünnî islamda, hadislerde böyle bir telakkiye rastlanmaz. **"Ayıp", he, kese ayıptır.**

(*) Şiiler, Ehl-i Sünnet'in sadece Peygamberler için kullandığı Aley-hisselam duasını, kendi imamları için de kullanırlar.

(87) Tusî, Tehzibu'l-Ahkâm 7, 250-251.

(**) Sünneti ikâmeden iki mânâ çıkarmışlardır: 1- Mut'ayı bir kere yaparak sünneti yerine getirmek, 2- Mut'anın sünnet olduğunu kavı ile ikrar etmek. Fakat bunu yapmak vecîbe değildir. Onu yaparak zarara düşmek gerekmez.

(88) Kuleyni, Furû' 5, 453.

(89) A.g.e. aynı sayfa.

ŞİÂ'NIN MUT'AYI TECVİZ EDİŞİNİN BİR SEBEBİ

Bazı rivayetler, Şiâ'nın bu utandırıcı ayıpta ısrarının sünniliğe karşı yürüttüğü taassuptan ileri geldiğini göstermektedir. Öyle ki, onların kitabında da mut'a nikahının Hayber seferi sırasında ehli eşek etiyile birlikte haram edildiğine dair Hz. Ali'nin beyanını aynen yer alır⁽⁹⁰⁾. Hadisi kaydeden Şii müellif Tusî, bunu **takiyye**^(*) olarak yorumlar. Aynen şöyle der: "Bu rivayeti takiyyeye hamlederiz. Çünkü O, âmmenin mezhebine muvafıktır. (Mut'anın helal olduğuna delalet eden) önceki haberler ise, Kitab'ın zahirine ve hakikat üzere olan(!) fırkanın bunun mucibiyle amel hususundaki icmaina muvafıktır. Böylece bu şâz rivayetle değil öbürleriyle amel etmek gerekir"⁽⁹¹⁾. Bunun takiyye olduğunu Tehzîbu'l-ahkâm'da da tekrarlayan Tusî orada: "İmamlarımızın yolu, mut'anın helal sayılmasıdır. (Gerekçesini açıklamak için) sözünü uzatmaya ihtiyaç yok" der⁽⁹²⁾.

(90) Tushi, İstibsâr 3, 142; Tehzîbu'l-Ahkâm 7, 251.

(*) **Takiyye**: Şiâ'ya ait bir istilahdır, canını kurtarmak için inancını gizlemek, olduğundan başka görünmek manasına gelir.

(91) Tusî, İstibsâr 3, 142.

(92) Tusî, Tehzîb 7, 251-252.

Ebu Abdillâh'a nisbet edilen: **"Mü'min kadınla mut'a yapma! Onu zelil edersin"** şeklinde rivayeti, bu meselede ısrarlı olan Tusî şöyle te'vil eder: "Bu rivayet mürseldir, senedi kopuktur. Bu çeşit rivayet esas alınarak sıhhatli olana itiraz edilmez. Rivayetin sabit olduğunu kabul edecek olsak ondan murad: "Kadın asaletli bir ailedense" demektir. Çünkü böyle bir kadınla mut'a uygun olmaz. Zira kadının ailesine ar gelir, kendisine de zül isabet eder, her ne kadar mahzuru yoksa da"⁽⁹³⁾.

Bazı fetvalarda **"Mut'a, onu bilene helal, bil-meyene haramdır"** denmiş olması⁽⁹⁴⁾ da Şîâ'nın bu meseledeki temelsizliğine bir delildir. Hele: Ebu Abdillâh'tan nakledilen: **"Allah Teala hazretleri, bize sarhoşluk veren bütün içkileri haram kıldı. Buna bedel olarak mut'ayı helal kıldı."** fetvası⁽⁹⁵⁾ da bir tezat olarak karşımıza çıkar. Keza, bazı rivayetlerde ailesine getireceği ar sebebiyle bakire kızlarla, babalarının izni olmadan mut'aya cevaz verilmezken⁽⁹⁶⁾, diğer bazılarında izinsiz tecvizi⁽⁹⁷⁾ şîâ'nın bu meseledeki tutarsızlığına, bir başka delil olmaktadır.

Tusî ve diğer şîâ ulemasını bu meselede taassuba sevkeden esprinin geri planını görmede şu rivayet

(93) Tusî, İstıbsâr, 3, 143.

(94) Kumî, Men la 3, 292.

(95) A.g.e., 3, 298.

(96) Kuleynî, Furû' 5, 393.

(97) Tusî, İstıbsâr 3, 145.

daha açıktır: "Kureyşli bir erkek anlattı: Amcamın kızının çok malı vardı. Bana (mut'a nikahı yapmamız için) haber göndererek: "Bilirsin benimle evlenmek isteyen çok erkek var. Ben onlarla evlenmedim. Ben sana, erkeklere olan sevdam için talib değilim. Ancak bana ulaştı ki, mut'ayı Allah kitabında helal kılmış, Resulu de sünnetinde beyan etmiş. Fakat Züfer de (züferle Hz. Ömer'in kastedildiği belirtilir) haram etmiş. Ben de arşı'nın fevkinde Azîz ve Celîl olan Allah'a itaat etmek, Resulüne itaat etmek, Züfer'e de isyan etmek istedim. Benimle mut'a nikahı yap!" dedi. Ben de kendisine:

—Ebu Cafer'e gidip onunla istişare edeyim! dedim. Sonra gidip haber verdim. Bana:

—Yap! Allah ikinize de rahmet etsin! dedi"⁽⁹⁸⁾.

Hz. Ömer'e ve sünnîliğe muhalefetteki taassub, şîâ'yı sadece ulemanın değil, bütün fitrat-ı selimenin "zina" demekte icma ettikleri bir fiil için: "**Mü'min, mut'a yapmadıkça kemale ermez**"⁽⁹⁹⁾ diyecek kadar saptıracaktır.

İnsanlığın iftihar edeceği nâdir dâhilerden biri olan Hz. Ömer radiyallahu anh'a muhalefet taassubu, şîâ'yı mut'a yapmaya ibadet dedirtecek noktaya getirmiştir. Aynen kaydediyoruz. Salih İbni Ukme, Ebu Cafer aleyhisselam'dan rivayet etmiştir: "**Kendi-**

(98) Kuleynî, Furû' mîne'l-Ahkâm 5, 465.

(99) Kumî, Men la Yahdarahu'l-Fakîh, 3, 297.

sine: "Mut'a için bir sevap var mı?" dedim. Bana şu cevabı verdi: "Eğer mut'a ile Allah'ın rızasını ve onu inkar edenlere muhalefeti murad etmişse (mut'a yolunda) konuştuğu her kelime için Allah ona sevap yazar. Kadına temas ettimi, bu sebeple, günahını affeder. Yıkandımı saçından geçen su miktarınca Allah ona mağfiret eder!". Ben tekrar: Saçı adedince mi? dedim. "Evet, saç adedince!" dedi⁽¹⁰⁰⁾. Ali es-Sibâî, iğrenç ve hayırsız bularak "Bir daha mut'a yapmayacağım!" diye Allah'a yemin eder. Durumunu Ebu'l-Hasan'a sorunca şu cevabı alır: "Sen itaat etmeyeceğim diye Allah'a söz vermişsin. Allah'a yemin olsun (mut'a yaparak) O'na itaat etmezsen isyan etmiş olursun"⁽¹⁰¹⁾.

Ve islâm uleması arasında meşhur olmuş bir sözü hatırlıyoruz.

"Maksad Ali sevgisi değil, Hz. Ömer buğzudur."

Evet mut'a meselesi de öyle: Hakkı ortaya çıkarmaktan ziyade, Hz. Ömer'e muhalefet tahkim. Yani üzüm yemek değil, bekçiyi döğmek.

Taassub ve husumetin şîî alimleri nerelere götürdüklerini görmek için bir başka örnek kaydedelim: "Ebu Ca'fer Aleyhisselam dedi ki: "Azîz ve Celîl olan Allah, şehveti on cüz (parça) olarak yarat-

(100) Kuleynî, Furû' mine'l-Ahkâm 5, 465.

(101) Tusî, İstübsâr 3, 142.

tı. Bunun dokuzunu erkeklere birini kadınlara koydu. Bu hal Benî Hâşim ve taraftarları için böyledir. Beni Ümeyye kadınları ve taraftarları için ise, şehvetin on cüzünden dokuzu kadınlara, biri erkekleredir"⁽¹⁰²⁾. Burada karalanan Benî Ümeyye şîâ'nın siyasi kavga yaptığı Emevilerdir. Benî Hâşim'de Hz. Ali ve ahfâdının geldiği hânedandır.

Burada bir noktayı okuyucuların insaf nazarlarına arz etmek isteriz. Yukarıda, mut'a nikahı bahsini sünnî kaynaklara göre incelerken gördük ki Ehl-i Sünnet uleması mesele üzerinde tamamen Hz. Peygamberin hadislerine dayanmaktadır. Mut'anın Resulullah tarafından bir ara mübah kılındığını, bilahare yasaklandığını, son defa Mekke fethi sırasında yasaklanıp, veda hutbesi sırasında yasağın bir kere daha hatırlatıldığını... Bu yasağı işitmemiş olan Sahâbi ve Tabiîn'den bazılarının bunun lehinde fetva verdiğini, Hz. Ömer'in buna muttali olunca, Aleyhisselatü vesselam'ın haram kılma hâdisesini hatırlatarak, meseleyi gündeme getirip yasağı tamim ettiğini belirttik. Yine gördük ki, şârihler bu hususta icmadan bahsederken, İbnu Abbâs'tan bir ara vârid olan lehindeki fetva sebebiyle tam bir icma hususunda tereddüt hasıl olduğunu, şîâ'dan bazılarının mut'aya fetva verdiğini v.b. hep kaydetmektedirler.

(102) A.g.e., 3, 298.

BİR SORU VE CEVABI

Şimdi şöyle bir soru makuldür: "Şiâ'da esas itibariyle Kur'an ve Sünnete dayandığına göre, mut'a nikahı meselesinde niye bu kadar zıt görüşler ortaya çıkmıştır? Onların hiç mi haklılık tarafı yok."

Bunun gerçek bir izahı uzun kaçar, ancak kısaca bilinmesi gereken husûs şudur: Ehl-i Sünnet bu meselede onların kendiliklerinden hadîs uydurduğunu söylemiyor. Resulullah'ın mut'aya cevaz verdiğini, sağlığında bununla amel eden Sahâbilerin bulunduğunu kabûl ediyor. Bu husus Ehl-i Sünnet nezdindeki sahîh rivayetlerde sâbittir. Ancak, diğer birçok meselede olduğu gibi, Aleyhissalatu vesselam bunu sonradan yasaklamış, böylece nesnedilmiştir. Ehl-i Sünnet, Resulullah'ın vefatından sonra, bu yasağı işitmemiş bulunan bazı Sahâbî ve Tâbiîn tarafından da mut'a nikahının icra edildiğini kabul eder. Ancak, Ehl-i Sünnet, bu tatbikatın Hz. Ömer'in meseleye müdâhale edip yasağı tamim etmesiyle son bulduğunu ve Hz. Ömer'e hiçbir Sahâbî'nin itiraz etmediğini, böylece mut'anın haram olduğu hususunda icma hasıl olduğunu da kabul eder.

Şia ile Ehl-i Sünnet, hadîs anlayışında farklıdır. Aradaki ayrılık temelde bundan kaynaklanır. Şöyle ki:

1) Ehl-i Sünnet sahâbe arasında hiçbir ayırım yapmadan hepsinin rivayetini makbûl addederken şia Âl-i Beyt'e mensup çok az sayıda Sahâbenin rivayetini kabul eder, diğerlerini reddeder.

2) Ravî meselesindeki tefrikleri Sahâbe tabakasında kalmaz, Sahâbeden sonra gelen Tabiîn ve Etbauttâbiîn gibi diğer râvi tabakalarında da ayırım devam eder. Sahâbe'den sonraki râvilerdeki ayırım, râvinin makbûl olabilmesi için râvide aradıkları şartlardan ileri gelir. Gerçi Ehl-i Sünnet de her râvi'den hadîs almaz, râvi'nin mü'min, dindar, doğru sözlü, mürüvvet sâhibi v.b. olmasını şart koşar. Şia'da benzer vasıfları şart koşar. Ama **mü'min** deyince, râvinin **İmâmiye-İsnâaşeriyye** mezhebinden olmasını kasteder. Yani râvide aranan şart objektif olmaktan çok sübjektif bir hal alır^(*). Halbuki Ehl-i Sünnet, râvinin "**mü'min olması gerekir**" derken bununla islâmın iman esaslarını dil ile ikrar kalb ile tasdiki kasteder, başka bir kayıt koymaz. Hatta Ehl-i Sünnetden olmasını da şart koşmaz. Diyanet ve sıdk vasıflarını taşıyan şii râvilerden de hadîs alır. Şia ise, değil Ehl-i Sünnet, İsnâaşere dışında kalan, şii mezheplerine mensup kimselerden bile hadîs kabul etmez.

(*) Tarif aynen şöyle:

"Sahîh hadis: Senedi bütün tabakalarda imamiye mezhebine mensup âdil râvinin âdil râviden masum imama kadar muttasıl senetle rivayet ettiği hadîstir. (Zeynü'd-Dîn İbnu Ali İbnu Ahmed vefat 965, er-Riâye fi ilmü'd-Diraye s. 77; el-Kahpâni, Mecma'u'r-Ricâl 7, 195).

3) Şiîlere göre, hadîs mâsum imamların söz, fiil ve takrirleridir(**). Bir rivayetin hadîs olabilmesi için mutlaka mâsum addettikleri bir imama ulaşması şarttır. Ona ulaşmadan gelen sözler hadîs değildir, makbûl değildir. Bu sebeple şiîlerin hadîs kitapları hep, masum olduğuna inandıkları imamların sözleriyle doludur.

Hemen şunu belirtelim ki, **mâsum imam** inancı, Ehl-i Sünnette yoktur. Ne Kur'an ne de sahîh hadîsler, böyle bir akîdeye yer vermez, bu şiâyâ mahsus bir inançtır. Ehl-i Sünnet **İsmet**'i yani her çeşit hata ve gûnahtan korunmuş olma hâlini sadece Peygamberlere tanır. Peygamberler dışında hiç kimse **İsmet Sahibi** yani günahsız ve hatasız olamaz, Allah namına hüküm beyan edemez.

Şu halde Ehl-i Sünnet ile Şiâ arasında bir kısım farklar, objektiflik, sübjektiflik noktasında başlar. Ehl-i Sünnet Kur'an ve hadîste gelen objektif kıstaslarla hareket eder. Şiâ sübjektiviteyi esas alır, akıllı ve sağduyuyu tatmin etmeyen bir kısım peşin kabuller-

(**) Her ne kadar masum tabirinin zımnında Hz. Peygamber de dahil ise de (Amilî, a.g.e., s. 77), kitaplarında nâdiren Hz. Peygamber'e ulaşan hadîs mevcuttur. Ayrıca bilinmesi gereken bir husus, Hz. Peygamber'in sözünün de muteber bir hadîs sayılabilmesi için, masum imamlar yoluyla rivayet edilme gereğidir. Böyle olmayan rivayetler onların nazarında değersizdir. Bu çeşitten masum imam tarihîyle rivayet edilmeyen hadislerle **muvasak** denilmektedir, üçüncü derecede bir ehemmiyet taşımaktadır. (Abdülvehhâb Abdüllatif el-Müsteker, el-Mu'tasar kısmında s. 20); A.g.e., 84.

den hareket eder. Kur'an'la ilgili açıklamalarda olsun, Kur'an'da olmayan meselelerin zuhurunda koya-
cağı hükümde olsun Ehl-i Sünnet hep sünnete dayan-
mayı esas aldığı halde, Sahâbileri reddetmesi sebe-
biyle Resulullah'ın hadîslerinden kendini mahrum bı-
rakan Şiâ, ortadaki boşluğu masum imamla doldur-
mayı denemiş, Hristiyanlıktaki kilise müessesesi gibi
bir masum imam otoritesi kabul etmek zorunda kal-
mıştır. Bu yüzden onlar masûm imamın sözlerine, fi-
illerine ve takrirlerine **sünnet** demeye mecbur ol-
muşlardır. İşin içerisine siyasi taassup ve garazkâr
muhalafet de girince, yukarıda kaydettiğimiz örnek-
lerde görüldüğü üzere, mut'a meselesinde kendiliğın-
den bir ayrılık ve kemikleşme ortaya çıkmıştır.
Ashâb-ı reddetme, kendi mezheplerinden olmayanı
mü'min saymama ve Hz. Ömer buğzunu her şeyin üs-
tünde tutma gibi bazı prensipler, onları objektivite-
den uzaklaştırmış, bir çok sahîh rivayetlerden mah-
rum bırakmış, ölçülerinden geçen fakat işlerine gel-
meyen rivayetleri de keyfi tevillere sevk ederek hatalı
sonuçlara atmıştır. Nitekim mut'a nikahının Hayber
Seferi sırasında yasaklandığına dair Hz. Ali'den ge-
len rivayeti **takiyye** diye nasıl te'vil ettiklerini gör-
dük.

SONUÇ

Bugün dindar fakat dinini yeterince bilmeyen gençlerimiz arasında meşru bir akit gibi gösterilmeye, benimsetilmeye çalışılan **mut'a nikahı**, esas itibariyle, İslam öncesi Arab cemiyetinde mevcut olan zina çeşitlerinden biridir. Hz. Peygamber Aleyhisselatü vesselam, pek çok içtimâî reformlarda uyguladığı tedrîc prensibiyle hareket ederek, bunu birden yasaklamamış, hatta bir ara ruhsat tanımıştır. Fakat, Mekke Fethi sırasında kesinlikle yasaklamış, kıyamete kadar haram olduğunu belirtmiştir.

Resulullâh'ın yasağını işitmemiş olanlar arasında bazı nâdir mut'a vakaları, Hz. Peygamber Aleyhisselatü vesselam'ın vefatından sonra da cereyan etmiştir. Durumdan haberdar olan Hz. Ömer radiyallahu anh, bu hususta Resulullâh'ın neshini hatırlatarak kesin yasak koymuş ve yasağı tamim etmiştir. Hz. Ömer'in bu yasağına tek bir Sahâbi itiraz etmemiş, böylece mut'a nikahının haram olduğu hususunda selef uleması arasında icma tahakkuk etmiştir.

Şiâ'dan bir grup, Hz. Ömer'e muhalefet taasbu-

nun da sevkiyle mut'aya mübah addetmekten de öte, onu bir taabbüd, bir akîde, uyulması gerekli bir doktrin hâline sokmuş, şiiliğin bir alameti, bir gereği haline getirmiştir. Şia, bu meselede objektif delillere dayanmaz, hissî yorumlara, temelsiz te'villere, peşin kabullere istinad eder.

Gençlerimiz, meseleyi kaynaklara inerek değerlendirmek durumundadır. Dinin son derece hassas olduğu kadın-erkek münasebetlerinde umursamazlık ve laubaliliğin dünyevî ve uhrevî cezasının şiddetli olacağı unutulmamalıdır.

TİMAŞ YAYINLARI

KAYNAK ESERLER

- Kur'an-ı Kerim* / Hamid Aytaç Hattı
Türk-İslâm Hukuk Tarihi, (3 cilt) / Prof. Dr. H. Cin, Doç. Dr. A. Akgündüz
Tarihçe-i Hayat, (3 cilt) / Abdülkadir Badıllı
Yeni Ansiklopedi, (4 cilt) / Heyet
Âyet ve Hadislerle Hac / Mehmed Emre
İslâm'ın Esaslarını Özümlemek / Dr. Devim Asımgil

LÜGATLER

- Kur'ân-ı Kerîm Lügati* / Mahmut Çanga
Kur'an-ı Kerim / Abdülvehhab Öztürk

ARAŞTIRMA - İNCELEME

- İslâm Anayasası* / Doç. Dr. Ahmet Akgündüz
Türkiye'de Gençlik Olayı / Doç. Dr. Sami Şener
Ana Hatlarıyla İslâm Ekonomisi / Prof. Dr. Servet Armağan
İslâm'da İnsan Hakları Beyannamesi / Doç. Dr. Ahmet Akgündüz
Vahdet-i Vücud / Ali İpek

AKTÜEL ARAŞTIRMA

- Doğu Gerçeği ve Müslüman Kürtler* / Hüseyin Yılmaz
Gündemin Çağrısı İslâm / Necati Güroğlu
Namus Fîtnesi Mut'a / Prof. Dr. İbrahim Canan

FİKRÎ ESERLER

- Bir Millet Uyanıyor* / Hekimoğlu İsmail
Düşünceler / Hekimoğlu İsmail
Yokuş / Hekimoğlu İsmail
Yapraklar / Hekimoğlu İsmail
Derdimi Seviyorum (4 kitap) / Hekimoğlu İsmail

Ölüm Yokluk mudur? / Hekimoğlu İsmail
Neye Nasıl İnanırım? / Hekimoğlu İsmail
Müslüman ve Para / Hekimoğlu İsmail
Batının Darağacında İsyan / Recep Şükrü Apuhan
Ruhumda Darp İzi Var / Recep Şükrü Apuhan
Demokratik Ateş Yalama Toplantısı / R. Şükrü Apuhan
At Nalında Dış Yarası / Sadettin Kaplan
Nasıl Müslümanız / Vehbi Karakaş
Müslümana Muhtacız / Vehbi Karakaş
Niçin Namaz / Vehbi Karakaş
Uygarlığın Gözyaşları / Şule Yüksel Şenler
Kız ve Çiçek / Şule Yüksel Şenler
Gençliğin İzdırabı / Şule Yüksel Şenler
Ashâb-ı Suffa / Dr. Mustafa Bakır
Dünya İslâm'a Muhtaç, (2 kitap) / Ahmed Selim
Din, Medeniyet ve Lâiklik / Ahmed Selim
Elveda Karanlık / Mustafa Yazgan
İnsanlığın Ruh Mimarları / Abdurrahim Balcıoğlu
Değişen Toplumun Bunahımı / Adil Doğru
İslamî Kimlik Arayışı / Adil Doğru
Aydınlar İhaneti / Osman Sarı
Bediüzzaman ve Siyaset / Bekir Berk
Bilgiden Tevhide Yükseliş / Ekrem Sağıroğlu
Namus Kırımı / Ayla Çeliktürk
Düşünce ve Özgürlük / İsmail Kılıçoğlu

AİLE SERİSİ

Fert ve Ailede Mutluluk Yolu / Dr. Sevim Asımgil
Benim Müslüman Yavrum / Dr. Sevim Asımgil
Bebeğimi Büyütüyorum / Ali Çankırılı
Sofra Nimetleri / Abdurrahman Cerrahoğlu
Aile Sağlığı Ansiklopedisi / Heyet
Büyük İslâm İlmi hali / Ömer Nasuhi Bilmen
Doktorunuz Diyor ki / Dr. Sefa Saygılı
Aile Sağlığı Ansiklopedisi / Heyet
Şifalı Bitkiler / Dr. Adil Asımgil
Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım? / M. Emin Ay

ŞİİRLER

Safahat / Mehmed Âkif Ersoy

YAKIN TARİH SERİSİ

Son Bozgun, (3 cilt) / Vehbi Vakkasoğlu

İnkılâb Kurbanları / Hüseyin Yılmaz

Ayasofya / Hüseyin Yılmaz

Öldükten Sonra Allah Diyen Bakan / Hüseyin Yılmaz

İttihad-ı İslâm ve Hilâfet / Hüseyin Yılmaz

Devlet Terörü / Hüseyin Yılmaz

Zağra Müftüsünün Hâtıraları / Haz. M. Ertuğrul Düzdağ

Kemalizm'in Alfabeti / Metin Karabaşoğlu

İstiklâl Harbimizin Esasları / Kâzım Karabekir

Bir Düello Bir Suikast / Kâzım Karabekir

Devrimin Çakıl Taşları / Sadık Albayrak

Çağdaş Devrim Yobazları / Sadık Albayrak

Yürüyenler ve Sürünenler / Sadık Albayrak

İslâm Birliği Üzerine Oynanan Oyunlar / Burhan Bozgeyik

SOSYAL KÜLTÜREL ESERLER

Önce Alkışladılar, Sonra Öldürdüler / Vehbi Vakkasoğlu

Bu Vatanı Terkedenler / Vehbi Vakkasoğlu

Dünyada İslâm'a Koşanlar / Vehbi Vakkasoğlu

Yeniden Doğanlar / Vehbi Vakkasoğlu

Ardımızdaki Yıllar / Ahmed Ersöz

Bu Ülkede Yaşamak / Ahmed Ersöz

Yakın Geçmişin Gölgesinde / Ahmed Ersöz

Serdengeçti / Abdurrahim Balcıoğlu

HÂTİRALAR

Senin İçin Ağlayacağım / Recep Şükrü Apuhan

Terleyen Duvarlar / Abdurrahim Balcıoğlu

Çilenin Böylesi / Hüseyin Üzmez

Şu Bizimkiler / Hüseyin Üzmez

Tilki Tuzağı / Selami Çekmegil

Davam / A. Rahmi Erdem

GÜNLÜK - HATIRA

Sefer Vakti / Esmâ Yakar

HİKÂYELER

Menan Cinleri / Hekimoğlu İsmail

Suç / Hüseyin Karatay

Altın Beyinli Adam / Batı Edebiyatından Seçme Hikâyeler

Yunus Meltemi / Sadettin Kaplan

ROMANLAR

Minyeli Abdullah / Hekimoğlu İsmail

Maznun / Hekimoğlu İsmail

Huzur Sokağı / Şule Yüksel Şenler

Yanık Buğdaylar / Ahmed Günbay Yıldız

Çiçekler Susayınca / Ahmed Günbay Yıldız

Dallar Meyveye Durdu / Ahmed Günbay Yıldız

Gurbeti Ben Yaşadım / Ahmed Günbay Yıldız

Sokağa Açılan Kapı / Ahmed Günbay Yıldız

Azat Kuşları / Ahmed Günbay Yıldız

Boşluk / Ahmed Günbay Yıldız

Üç Deniz Ötesi / Ahmed Günbay Yıldız

Sitem / Ahmed Günbay Yıldız

Bir Dünya Yıkıldı / Ahmed Günbay Yıldız

Figân / Ahmed Günbay Yıldız

Aynada Batan Güneş / Ahmed Günbay Yıldız

Sular Durulunca / Ahmed Günbay Yıldız

Hazin Göç / Ahmed Yılmaz Boyunağa

Zafer Rüzgarları / Ahmed Yılmaz Boyunağa

Endülüs Şahini / Ahmed Yılmaz Boyunağa

Kırık Hançer / Ahmed Yılmaz Boyunağa

Hilâl Uğruna / Ahmed Yılmaz Boyunağa

Hind Sularında / Ahmed Yılmaz Boyunağa

Kan ve Gül / Ahmed Yılmaz Boyunağa

Malazgirt'in Üç Atlısı / Ahmed Yılmaz Boyunağa

Korkusuz Cengaver / Ahmed Yılmaz Boyunağa

Fetih Sancakları / Ahmed Yılmaz Boyunağa

Dağıstan Aslanı / Ahmet Yılmaz Boyunağa
Yollar Dönüşe Gider / Nurullah Genç
Tutkular Keder Oldu / Nurullah Genç
İntizar / Nurullah Genç
Gülü Koklayamadım / Ali Erkan Kavaklı
Kader Kapımı Çaldı / Ali Erkan Kavaklı
Çalınan Savaş / Hüseyin Karatay
Ana / Hüseyin Karatay
Sürgün Öğretmen / Hüseyin Karatay
Kumsalı Olmayan Ada / Şerif Benekçi
Güvercin Geçidi / Şerif Benekçi
Yuvasız Kuşlar / İsmail Yılmaz
Güneşin Öldüğü Yer / İsmail Yılmaz
Bir Namludur Yüreğim / İsmail Yılmaz
Korkunun Bekçileri / İsmail Yılmaz
Çanlar Sustu / İsmail Yılmaz
Dilâra / Dr. Sevim Asıngil
Siyah Zambak ve Merve / Dr. Sevim Asıngil
Sevda Geri Dön / Dr. Sevim Asıngil
Yasak Dünya / Cemil Cahit Hancı
Hüzün Çiçeği / Hüseyin Yılmaz
Rejim Düşmanı Rıza / Hüseyin Yılmaz
Ayrılık Benimle Kaldı / Mecbure İnal
Gündönümü / Mecbure İnal
Kuşlar Vuruldu / Mecbure İnal
Nermin Hanım / Hasan Demir
Kara Kasırğa / Sadettin Kaplan
Şahidim Kılıcımdır / Sadettin Kaplan
İğde Dalı / Sadettin Kaplan
Örgütlü Ölüler / Mustafa Everdi
Define / M. Turhan Türgen
Gizem / Esmâ Yakar
Uçurumun Çağrısı / Sadettin Kaplan
Hiç Yaşanmamış Gibi / Hüseyin Yılmaz